

Om Iran

ur tidskriften *Fjärde Internationalen*

Nedan redovisas de texter om Iran som publicerade i tidskriften *Fjärde internationalen* under åren 1979-1983 och handlar om störtandet av shahen och tiden närmast därefter. Det hela slutade med nederlag för vänstern och upprättandet av en ”islamisk republik” under Ayatollah Khomeini. Även Iran-Irak-kriget, som började 1980 (och slutade först 1988), tas upp.

Innehåll

Kampen för en konstituerande församling i Iran.....	1
Iran: Islam och kampen för socialismen.....	4
Iran: Regimens offensiv mot massorna.....	21
Iran: Stoppa repressionen försvara de demokratiska rättigheterna.	30
Krig och revolution i Iran.....	33

Lästips (mer om Iran)

[Den iranska revolutionen fyra år efter upproret i februari 1979](#) (rapport från januari 1983)

Fred Halliday: [De iranska kommunisternas tredje tragedi](#) (artikel från 1983)

[Iran efter revolutionen 1979 kan indelas i tre skeden](#). (intervju från 2008)

Ur *Fjärde Internationalen* 1/1979

David Frankel

Kampen för en konstituerande församling i Iran

Ett av de centrala krav som rests av de iranska trotskisterna under kampen mot den iranska diktaturen är kravet att fria och allmänna val omedelbart skall genomföras till en konstituerande församling. Den amerikanske trotskisten David Frankel visar i denna artikel vilken plats detta krav har i den revolutionära strategin och hur det förhåller sig till uppbygget av arbetarråd, den proletära statens maktorgan. Artikelns skrevs strax innan shahens fall, men kravet på och kampen för en konstituerande församling behåller fortfarande sin aktualitet, även om det nu förs fram i kampen mot ayatollah Khomeini och dennes regering.

Kravet på en konstituerande församling riktar sig först och främst mot bevarandet av shahens styre. Det ger ett klart alternativ till diktaturen — ett val genom fri och allmän rösträtt av ett representativt organ som kan debattera de alternativ landet står inför och bestämma om dessa.

Enbart kravet på ett sådant förnuftigt och demokratiskt alternativ sätter en enorm press på shahens regim och hjälper till att försvåra alla manövrer bakom ryggen på massorna som syftar till att bevara monarkin.

Kravet syftar också till att försvara arbetarklassens, de fattiga böndernas och de små affärsinnehavarnas intressen, liksom resten av Irans arbetande befolkning som är exploaterad av världsimperialismen och kapitalistklassen.

Kapitalister

Valet av en konstituerande församling skulle gå emot kapitalisternas försök att påtvinga det iranska folket sin egen regering så snart shahen faller.

Den nationella frontens ledare har förklarat att de är beredda att bilda en sådan regering om shahen går. Enligt deras planer skulle det iranska folket ställas inför ett fullbordat faktum, som de senare skulle uppmanas att godkänna i någon sorts folkomröstning.

Till och med ayatollah Khomeini, den nationalistiske muslimske religiöse ledare som tidigare varit mest oförsonlig i sin opposition mot shahen, har tillkännagett att han har "valt ut" ledningen för en framtida regering.

Historiskt restes kravet på en konstituerande församling först under de anti-feodala revolutioner som gav upphov till den moderna kapitalismen.

Under den franska revolutionen 1789-94 antog t ex den konstituerande församlingen den berömda deklARATIONEN om de mänskliga och medborgerliga rättigheterna. Den avskaffade de gamla feodala rättigheterna och privilegierna och gav bönderna äganderätten till jorden.

Debatt

Idag är kravet på en konstituerande församling ett krav på total frihet att uttrycka sig. Det kräver bredast möjliga debatt. Det innebär att massorna själva skall bestämma utifrån en ny samhällsordning;

Det är ingen tillfällighet att shahen, hans imperialistiska uppbackare och de borgerliga oppositionsledarna i Iran alla är motståndare till kravet på en konstituerande församling. De är fullt medvetna om att själva vitsen med en kapitalistisk regering är att hålla de avgörande besluten utanför massornas händer.

Massorna behöver de mest fullständiga demokratiska rättigheter så att de kan organisera sig och kämpa för sina klassintressen på det mest effektiva sätt gentemot sina exploatörer.

Uppgifter

Revolutionärerna reser sida vid sida med kravet på en konstituerande församling de sociala uppgifter som en sådan församling måste ta itu med. Dessa inbegriper avskaffandet av monarkin och alla dess institutioner, krossandet av imperialismens dominans, frigörandet av bönderna, fastslåendet av de förtryckta nationaliteternas rätt till självbestämmande, och kvinnans frigörelse.

Ingen kapitalistisk regering kan genomföra dessa uppgifter eftersom de kräver en systematisk mobilisering av arbetarna och avskaffandet av de klassprivilegier och den uppsplittring som det borgerliga samhället vilar på.

Endast en arbetar- och bonderegering, baserad på de förtrycktas och exploaterades organiserade makt, är förmögen att tillfredsställa det iranska folkets behov genom en socialistisk omorganisering av samhället.

Det är naturligtvis möjligt att, om en konstituerande församling kommer till stånd, den kommer att ha en reformistisk majoritet, som kommer att försöka alliera sig med kapitalisterna och motsätta sig upprättandet av en arbetar- och bonderegering. Men det är inte ett problem som uppkommer ur själva formen av en demokratisk konstituerande församling.

Arbetarråd

Detta blir klart om vi tänker tillbaka på hur arbetarråd existerade och hade makten i Ryssland i februari 1917. Men den reformistiska majoriteten i dessa arbetarråd lämnade över makten till en kapitalistisk provisorisk regering. Revolutionärerna lyckades leda arbetarråden till makten i november 1917 endast efter det att de framgångsrikt vunnit över massorna politiskt.

Kampen för en konstituerande församling och diskussionerna inom ett sådant organ är ett av de viktigaste sätt på vilket de revolutionära socialisterna kan vinna majoriteten av det iranska folket för idén om att en arbetar- och bonderegering är nödvändig.

I sina artiklar om Kina visar Leo Trotskij på betydelsen av en konstituerande församling, särskilt i förhållande till bönderna. Trotskij förklarade:

”Frågans kärna ligger i det faktum att bondemassorna, uppväckta till ett historiskt liv, inte alls är benägna att i förväg ge sitt förtroende åt ett ledarskap som kommer från städerna, inte ens om det är proletärt . . . denna massa söker efter en enkel politisk formel som direkt uttrycker dess egen politiska styrka, d v s den övermakt de har genom sitt antal”.

Otillräckligt

Det är genom att i praktiken se en konstituerande församling i arbete som massorna bäst kan övertygas om att under kapitalismen är till och med den mest fullständiga formella demokrati otillräcklig.

Arbetarna och de fattiga bönderna behöver en regering som representerar deras klassintressen. De behöver en verkligt demokratisk regering baserad på omfattande arbetar-, bonde- och soldatråd — en regering som utesluter kapitalisterna.

Det sätt på vilket kravet på en konstituerande församling och arbetarrådets utveckling kompletterar varandra förklarades grundligt av Trotskij i artikeln ”Parollen om en national-församling i Kina”, skriven 1930:

”Även om det finns arbetarråd i Kina — vilket inte är fallet — skulle det i sig inte vara anledning till att överge parollen om en nationalförsamling. Majoriteten i råden kan vara — och kommer i början med säkerhet att vara — i händerna på klassarbetande och centristiska partier och organisationer. Vi skulle vara intresserade av att avslöja dem på den nationella församlingens öppna arena. På detta sätt skulle majoriteten snabbare och säkrare vinnas över på vår sida.”

Trotsky ser tillbaka på erfarenheterna av den ryska revolutionen 1917 och säger att efter tsarens fall

”använde kadeterna (det största borgerliga partiet) varje lagligt knep de kände till för att skjuta upp sammankallandet av en konstituerande församling i hopp om att den revolutionära vågen skulle mattas. Mensjevikerna och socialistrevolutionärerna gick i kadeternas fotspår. Om mensjevikerna och socialistrevolutionärerna hade haft lite mer revolutionär kraft hade de kunnat sammankalla en konstituerande församling inom ett par veckor.”

Bolsjevikerna

”Skulle vi bolsjevik ha deltagit i valen och i själva församlingen? Otvivelaktigt, för det var vi som under hela denna tid krävde snabbast möjliga sammankallande av den konstituerande församlingen...

Om den konstituerande församlingen hade sammankallats i låt oss säga april 1917, då hade den konfronterats med alla de sociala frågorna. De besuttna klasserna skulle ha tvingats visa sina kort; klassarbetsmännens förrådiska roll skulle ha blivit uppenbar. Den bolsjevikiska fraktionen i den konstituerande församlingen skulle ha vunnit den största popularitet och detta skulle ha hjälpt till att säkra valet av en bolsjevikisk majoritet inom råden. Under dessa omständigheter skulle den konstituerande församlingen inte ha funnits till i en dag utan troligtvis i flera månader. Detta skulle ha berikat arbetarklassens politiska erfarenheter och snarare än att fördröja den proletära revolutionen skulle det ha accelererat den.”

Som saker och ting utvecklades, var det bolsjevikerna som sammankallade den konstituerande församlingen efter det att arbetar- och bonderåden redan hade tagit makten.

Eftersom församlingen hade valts under en tidigare period av revolutionen, återspeglades dess majoritet inte längre massornas attityder eller idéer. Den motsatte sig revolutionen.

När den konstituerande församlingen vägrade stödja massornas demokratiska vilja såsom den organiserades i råden, upplöste den revolutionära regeringen den.

Massornas förtroende

Bolsjevikerna var förmögna att göra detta just därför att de hade vunnit massornas förtroende under sin tidigare kamp för församlingens sammankallande.

Vad som är viktigt i dessa bolsjevikernas erfarenheter är naturligtvis inte att de kan komma att upprepas i samma form i Iran.

Det är till exempel möjligt att en konstituerande församling kan komma att sammankallas i Iran innan några råd existerar och att råden kan komma att växa fram senare i kampen om vilken politik församlingen skall föra.

Vad som är viktigt är att bolsjevikerna förstod att kravet på den mest fria och genomgripande demokrati var en oundgänglig del av den socialistiska revolutionen och att sådana krav skulle hjälpa till att driva revolutionen framåt.

David Frankel

(Översatt från *Socialist Challenge* 18/1 -79)

Ur *Fjärde Internationalen* 5/1981

Mohammad Alfa och Azar Tabari

Iran: Islam och kampen för socialismen

Nästans två år har förflutit sedan shahens fall och upprättandet av den islamska regimen i Iran. Tidigare, och strax efter störtandet av den iranska monarkin i februari 1979, fick händelserna i detta land en framträdande, och ofta översvallande täckning på vänsterpressens sidor, men sedan dess har de degraderats till tillfälliga omnämmanden av den ena eller andra repressiva åtgärden från regimen eller, oftast, framplockandet av de gamla vanliga retoriska klyschorna mot USA-imperialismen och andra välkända oproblematiske måltavlor.

Det är ingen överdrift att säga att bokstavligen inga av de förväntningar, förutsägelser och prognoser, som vänstern både inom och utom Iran ställde upp, har bekräftats. Den hastighet med vilken en hårt repressiv och djupt reaktionär regim har uppstått i kölvattnet på kolossala massmobiliseringar med miljontals deltagare, har gjort många politiskt skakade och desillusionerade.

Men det finns lärdomar att dra, i synnerhet för revolutionärer från muslimska samhällen, ty det är uppenbart att ett islamskt "alternativ" har lyckats få politisk masslojalitet i Iran. Återverkningarna är inte begränsade till enbart detta land. Det finns klara tecken på shi'itiska väckelserörelser i Irak och andra arabländer. Det verkar troligt med ett nytt uppsving för panislamismen. För att undvika impressionistiska generaliseringar och förhastade slutsatser är det hög tid att göra en grundlig kritisk balansräkning över händelserna i Iran utifrån en revolutionärt socialistisk synvinkel.

1. Vad hände egentligen i Iran?

Nyckeln till en förståelse av de senaste två årens händelser i Iran är massrörelsens karaktär. Vid sin höjdpunkt drog kampen mot shahen med sig en överväldigande majoritet av stadsbefolkningen i gatudemonstrationer, som omfattade de väldigaste massmobiliseringarna sedan den kinesiska revolutionen. Rörelsens bredd och det faktum att den kämpade mot en av världens mest förtryckande och mäktiga diktaturer gav upphov till en situation som var alltför lockande för att störas av några obehagliga anmärkningar om dess mål eller ledarskap.

Det islamska prästerskapets påtagliga förmåga att dominera händelseförloppet viftades undan som oväsentligt.

Ofta förnekade man helt enkelt att den islamska hierarkin verkligen påbjöd masslojalitet. Eller så stirrade de som inte kunde övertyga sig själva om att islam var sekundärt eller ovidkommande åt ett annat håll. Kanske stod mullorna i ledningen för rörelsen, men i så fall berodde det i första hand på deras orubbliga motstånd mot shahen. Undermeningen var att folkmassorna absolut inte kunde dras ut i kamp kring ett mystiskt eller bakåtsträvande program. Eller om de tillfälligt gjorde det, så skulle deras medvetenhet automatiskt genomgå en progressiv utveckling allteftersom kampen utvecklades.

I själva verket finns det ingen logisk eller sociologisk orsak till att de förtryckta inte kan mobiliseras i en utdragen kamp för reaktionära mål. Historien är faktiskt sorgligt fylld av sådana exempel. Långt från att vara en tom abstraktion är ett politiskt system som grundas på islamska rättesnören dessutom i sig bakåtsträvande, oberoende av vilka krafter som går emot dess upprättande. En revolutionär kamp blir inte progressiv bara för att dess motståndare

själva är reaktionära.

Trots sin masskaraktär var inte antishahrörelsen homogen. Dess politiskt sammanhängande kärna utgjordes av den traditionella småbourgeoisin i städerna, som organiserades i de många moskéerna och olika religiösa samfund. Det politiska och sociala program bakom vilket dessa massor mobiliserades sammanfattades i begreppet "islams regering". Den shi'itiska prästerskapshierarkin, teologistudenterna och de många unga entusiaster som såg islam som förkroppsligandet av sina samhällseliga ideal, tillhandahöll de ideologiska och politiska ledare med vars hjälp den traditionella småbourgeoisin kunde dra resten av stadsbefolkningen bakom sig.

Denna traditionella småbourgeoisins övre skikt sammanföll sociologiskt och politiskt delvis med delar av de traditionella handelsmännen i basarerna och en viss del av bourgeoisin, som hade förblivit utan band till den statsapparaten som sedan slutet av 50-talet spirade kring Pahlavis hov och följeslagare. Denna del av borgarklassen hade inte tillgång till en av den "primitiva ackumulationens" viktigaste mekanismer: statliga allmosor och bidrag. Eftersom de flesta investeringsmöjligheter dominerades av statliga organ, var denna sektor utan avsättningsområden genom att den inte hade tillgång till höga statstjänstemän.

Politiskt företrädde dessa skikt av resterna av den Nationella Fronten, under ledning av Sanjabi, och Frihetsrörelsen under Bazargan. Sedan Mosadeqs glansperiod i slutet av 40- och början av 50-talet hade Nationella Fronten förlorat en stor del av sin sociala bas och större delen av sitt politiska inflytande. En del av den förra inlemmades i den framväxande moderna bourgeoisin, fann sin plats i den nya statsapparaten och drog växlar på den expansiva ekonomin. En annan viktig del hade uttryckt sitt missnöje med Nationella Fronten genom att i början på 60-talet bryta sig ut och bilda Frihetsrörelsen, som var ett försök att smälta samman den iranska nationalismen och islam och således skaffa sig förbindelser till de mer traditionella religiösa strömningarna.

Städernas traditionella småbourgeoisin övergick i sina lägre skikt omärkligt i den mångmiljonhövdade massan av fattiga i städerna: utarmade hantverkare och affärsinnehavare och rotlösa inflyttade bönder. De fattigas redan skrämmande levnadsvillkor blev, i och med att den iranska ekonomin 1975-76 gick in i en kris, outhärdlig. Under Amouzgars regering (1976) närmade sig arbetslösheten en miljon och den officiella inflationstakten var nära 30%. Den ökande arbetslösheten och inflationen gjorde det dagliga livet ovisst och inpräglade i städernas fattiga massor en desperation som senare skulle uttryckas i militans. Deras traditionella fatalism och önskan om ett bättre liv förenades i de paradiset av samhällselig rättvisa som prästerskapet utlovade under islams fana. Avsaknaden av arbetslöshetsunderstöd och andra sociala förmåner gav prästerskapet en unik möjlighet att dela ut en del av sina traditionella välgörenhetsmedel (*zakāt*) för att ge sina löften en viss materiell grund.

Arbetarklassens viktigaste enheter gick med i kampen under de sista månaderna före februari 1979. Genom att arbetarklassen saknade varje självständig politisk eller organisatorisk erfarenhet som klass, var desillusionerade på både "socialismens" (som för dem var detsamma som stalinismen internationellt och Tudehpartiet nationellt) och den borgerliga nationalismens misslyckande, och var otålig på nationella Frontens parlamentarism, så lät den sig bli dragen bakom småbourgeoisie. De islamska ideologerna utnyttjade "kommunismens" elände och nationalismens sammanbrott för att bevisa att islams uppgång var oundviklig:

Kambodja och Egypten blev deras favoritsamtalsämnen. Mujahedeens omtolkning av *Jame'a Tawhidi* (unitariskt samhälle) till det klasslösa samhället var ett exempel på de ideologiska

avvikelser med vilka arbetarklassen förleddes till de småborgerliga massornas utopier.

Revolten mot historien

Den kapitalistiska utvecklingens effekt på Iran under de två senaste årtiondena hotade själva existensen för den traditionella medelklassen i städerna. Ett oräkneligt antal oberoende småproducenter och distributörer gick i konkurs p g a fabriksproduktionen av traditionella konsumtionsvaror och uppkomsten av ett distributionsnät i stor skala. Andra kunde nätt och jämnt överleva genom att intensifiera familjearbetet och sänka sin levnadsstandard.

Ytterligare andra, som åtnjöt ett visst ökat välstånd tack vare hemmamarknadens relativa expansion, blev ändå förbittrade över den slående ökningen av inkomstklyftorna och skillnaderna i levnadsstandard. De drabbades också 1975-77 när shahen reagerade mot de förvärrade ekonomiska svårigheterna genom att göra ytterligare intrång på den småskaliga produktionen. Bankkrediterna begränsades, importrestriktionerna lättades, och importtullarna sänktes. Kampanjerna mot "överprissättning" drabbade detta skikt hårdast.

Det blev således en fråga om liv eller död att göra motstånd mot regimen. De missnöjda köpmännen i basarerna bidrog med pengarna, städernas fattiga och desperata massor stod för militanterna och stridslystnaden, prästerskapet och tullab (de teologiska studenterna) utgjorde den organisatoriska stommen. Shi'iternas islam var den perfekta sammanhållande ideologin. Så tog småbourgeoisins revolt mot kapitalismens obarmhärtiga verklighet form.

Men det var en revolt mot det nuvarande och framtiden, för att återerövra ett mytiskt förflutet som aldrig egentligen existerat. På sätt och vis var det en "revolt mot historien", som 'Ali Sha-vi`ati hade kallat shi`itismen.

Den shi`itiska islams ideologiska ursprung utgjorde själva utgångspunkten. Islam i allmänhet var anpassat att bli ideologi för ett samhälle grundat på handel och enkel varuproduktion; men shi`ismen i synnerhet berömde sig själv för att vara islams "idealistiska väsen". Den uppkom som en revolt mot institutionaliseringen av en islamsk statsstruktur, mot vilken den ställde primitiva patriarkaliska halvt stamsedvänjor. Dess oundvikliga nederlag drev den allt längre in i en dunkel mystifiering i namn av att bevara islams renhet.

Detta förlänade den shi`itiska islam en rik historisk tradition av protester och martyrskap. I Iran hade de många shi`itsekterna utgjort den organisatoriska och ideologiska förmedlingslänken för upprepade revolter i städerna och på landsbygden. Eftersom de saknade varje sammanhängande framtidsuppfattning och i sig var motsägelsefulla (de bekämpade den *nuvarande* regeringsmakten, men förnekade också *varje* regerings auktoritet i frånvaron av den Tolfte Imamen), ledde de vanligen dessa proteströrelser till martyrdöden snarare än till frälsning. Deras enda välkända framgång, revolten i Sarbedaran (mitten på trettonhundratalet i västra Khorasan), blev kortlivad. Och shi`itiska ledare förnekar att Safavidperioden (femtonhundratalet) var en verklig erfarenhet av shi`itism, eftersom Safavid när de väl kom till makten övergav shi`itismen och blev korrupta världsliga härskare.

I mitten på artonhundratalet i Iran stod prästerskapet återigen för stommen och ideologin i en revolt. Den erfarenheten var emellertid helt olik den nuvarande, vilket vi ska se.

En kombination av rådande ekonomiska, sociala och politiska faktorer *har nu givit shi'iterna en unik och i sitt slag helt ny möjlighet att förverkliga sitt program*. Inte bara har politiska och sociala faktorer gjort det till ett förtroendeingivande alternativ för breda sektorer av befolkningen, utan för sannolikt första gången i shi`itismens stormiga historia är de ekonomiska förhållandena dessutom ovanlig gynnsamma för deras projekt. Aldrig tidigare har en själv-

försörjande nationell ekonomi varit så potentiellt genomförbar i Iran som den är idag. Landet har tillräckliga naturresurser för att tillfredsställa den inhemska konsumtionen, i synnerhet när Khomeinis spartanska normer påtvingas befolkningsmassorna. Vad det saknar av resurser kan det helt enkelt köpa med oljeintäkter. Ingen annan nutida samhällsformation är så väl ägnad att anamma mottot "litet är vackert". I det långa loppet kommer givetvis tendenserna mot klasskiktning och kapitalackumulation att tvinga den iranska ekonomin att än en gång öppna sig. Men på kort sikt kommer ekonomisk självhushållning att tillåta den mest reaktionära politiken.

Dessutom har shi'itismens traditionella politisk-ideologiska motsättningar lösts med hjälp av de begrepp som Shari'ati och Khomeini utvecklat på senare år. Shari'ati har betonat att uppgiften att regera egentligen tillkommer en elit som förstår shi'itismen och således förtjänar att leda resten av samhället. Khomeinis avhandling Velayat-e Faghih (första gången publicerad 1971, och ofta kallad Den Islam-ska Regeringen) utvecklar samma uppfattning om prästernas politiska ansvar mer systematiskt, och utnämner explicit prästerskapet till härskande elit.

"Nationen" i småbourgeoisins släptåg

(Vi har satt *nationen* inom citationstecken eftersom Iran i själva verket är en flernationsstat).

Det är obestridligen så att andra krafter och samhällsklasser som stödde småbourgeoisins revolt inte delade deras "historiska vision". Delar av bourgeoisin och den islamska republikens anhängare bland basarägarna hoppades på en "rationalisering" av kapitalismen och "demokratisering" av diktaturen. De trånade efter tillträde till statsmakten och en större, "mer rättvis" del av den inhemska marknaden och dess investeringsmöjligheter. Genom att backa upp prästerskapet och Khomeini återupplivades deras politiska representanter, Nationella Fronten och Frihetsrörelsen, den traditionella alliansen med de shi'itiska prästerna. Prästerskapets högsta kretsar, som alltid varit nära knutna till basarköpmännen, blev alliansens naturliga sammanhållande länk.

Ibland har man pekat på en liknande allians mellan borgerliga nationalisterna och prästerskapet under den konstitutionella Revolutionen 1905-1911. Skillnaderna är emellertid större än likheterna.

De borgerliga nationalisterna hade ledningen i den konstitutionella rörelsen, och tolererade nätt och jämnt sina prästerliga allierade. Sjuttio år senare är styrkeförhållandena de motsatta, och prästerskapet dominerar sina borgerliga allierade. I den konstitutionella rörelsen försökte prästerna formulera ett religiöst rättfärdigande av vad som då var ett *nytt begrepp*: parlamentarisk demokrati. Prästerna jobbade för att visa att alla västliga författningar "egentligen" härstammade från den islamska *shari'a* (lagboken), vilket innebar att demokrati var "islamskt". Sjuttio år senare kämpade de borgerliga nationalisterna i Frihetsrörelsen och Nationella Fronten för att väva en demokratisk täckmantel åt den islamska teokratien, och visa att islam är det mest demokratiska systemet. I den Konstitutionella Revolutionen var det de borgerliga nationalisterna som hade masstöd för sina uppfattningar om politisk demokrati och konstitutionella reformer, de lyckades utmanövrera prästerskapet och instiftade en konstitution som sa att "den nationella regeringen härrör ur folket". Sjuttio år senare hade prästerskapet greppet om folkets drömmar, som hade svikits av de borgerliga nationalisterna, desillusionerats av vad de kallade "socialism" och stötts bort av Tudehpartiets meriter. Förrådade av världsliga doktriner satte massorna sin tillit till himmelska löften. Med detta stöd befann sig prästerskapet nu i en position där det kunde ta hämnd på sina världsliga allierade. Khomeinis "experter" har

avfattat en konstitution som förkunnar att den islamska republiken grundas ”på tro på Gud, och på principen att regering och *tashri'* (lagstiftning) tillhör Gud, och på viljan att acceptera underkastelse under Hans befallningar”. Det var nu prästerskapets tur att utmanövrera de borgerliga nationalisterna genom att upprätta sin teokratiska stat.

Det är helt klart att nästan alla inblandade i massupproret mot shahdiktaturen stödde tanken på en islams republik (vilket visade sig i den överväldigande majoriteten i folkomröstningen 30-31 mars 1979). Men frånsatt bastionerna bland den traditionella småbourgeoisin i städerna är detta stöd endast resultat av deras felaktiga likställande av sina egna krav och strävanden med en islamsk republiks program.

De anställda inom den offentliga sektorn och arbetarklassen, vars långdragna generalstrejk förlamade shah-regimens handlingsmöjligheter, kämpade för förbättrade sociala förhållanden och demokratiska rättigheter, såsom press- och församlingsfrihet, fackliga friheter och strejkrätt. Men i och med prästerskapets överväldigande politiska hegemoni i anti-shahrörelsen, kunde denna progressiva kamp och progressiva tendenser buri frukt *endast om de hade brutit med prästerskapet och trätt fram som en självständig attraktionspol*. När prästerskapet väl gripit statsmakten under händelserna i februari 1979, blev prästerna, som nu använde statens vapen, ett omedelbart och dödligt hot mot varje framsteg för klasskampen.

Orsaken till detta finns i själva den ”islamska regeringens” natur. Islam är inte enbart ett religiöst idésystem och religiösa bruk som styr det mystiska förhållandet mellan människan och ”hennes gud”. Den är framförallt en samling sociala, ekonomiska och politiska regler på vars grundval det islamska samhället ska styras under sin världsliga existens. Den speciellt reaktionära och farliga karaktären på prästerskapets hegemoni härstammar inte i första hand från deras *speciella* sociala och ekonomiska *politik*, även om denna är tillräckligt reaktionär och sträcker sig från förtryckande lagar mot kvinnan till reaktionära populistiska modeller, som att försöka avskaffa arbetslösheten genom att bevilja varje arbetslös en liten summa pengar för att sätta upp en liten verkstad, eller tilldela alla hemlösa familjer mark och materiel för att bygga sitt eget skjul. Snarare härrör det mest hotfulla draget hos prästerskapets styre ur dess *regeringsuppfattning*, som den formulerats i Khomeinis och andras många skrifter över ämnet, och som den tillämpats sedan februari 1979. Regeera, hävdar prästerna, är lämpligen något för Guds direkta språkrör på jorden. Uppgiften att härska reserveras åt Guds talesmän, och i sista hand åt den högste *faghih* (den person som är mest insatt i islamsk lag), slutlig skiljedomare över vad som är ekonomiskt, politiskt, moraliskt och socialt rätt för det islamska samhället. Kontrollens omfattning sträcker sig t o m till det dagliga livets mest triviala detaljer.

Khomeini själv har framställt det så här: ”Den islamska regeringen är Guds lagars makt över folket. Detta är den viktigaste skillnaden mellan den islamska regeringen och konstitutionella monarkier eller republiker. D v s i den senare regeringstypen sköter kungen eller folkets representanter lagstiftandet, medan i islam den lagstiftande makten, *tashri'*gärningen, tillhör endast Gud. Den heliga islamska *shari'a* är den enda lagstiftande makten. Ingen annan har rätt att lagstifta. Inga andra lagar än de gudomliga påbuden kan tillämpas. Av dessa skäl har man i den islamska regeringen istället för en lagstiftande församling... bara en planerande församling som fastställer de olika monisteriernas arbete enligt islamska lagar.”

”De islamska lagsamlingarna, som de samlats i Koranen och *sunna*, accepteras och åtlyds av muslimer. Detta accepterande och godkännande gör regerandet lätt... Den islamska regeringen är en lagens regering, regerandet tillhör Gud och lagen är Guds lag och ordning. Islamsk lag, d v s gudomliga påbud, har absolut auktoritet över alla och envar och även den islamska regeringen”.

Han avslutar sedan helt logiskt, att under den islamska regeringen måste de som är kunniga i islamsk lag och som är rättvisa härska. Således:

”Om härskarna ska följa islam måste de följa *faghiherna* om lagar och förordningar. Under sådana förhållanden är det uppenbart att *faghiherna* egentligen härskar. Därför måste regeringsgärningen formellt tillhöra *faghiherna* och inte de som p g a sin ovetskap om lagen måste följa *faghiherna*...

Dessa kännetecken av kunskap om lag och rättvisa finns hos många av våra nuvarande *faghiher*. Om de enas skulle de kunna bilda en rättvis regering över hela världen.

Om en lämplig person som har dessa två kännetecken träder fram och bildar en regering... är hörsamhet mot honom obligatorisk för hela folket”.

En sådan regering av ”rättvisa *faghiher*” skulle stadfästa alla islamska lagar,

”skulle utföra alla *had* och *gasa* (islamska bestraffningar),... skulle samla in alla *khom*, *zakat*, allmosorna, *jizyg* och *khavaj* (islamska skatter) och skulle avgöra hur de skulle förbrukas till nytta för muslimerna...

Dessa rättrådiga *faghiher* måste bli härskare, måste tillämpa lagarna, och inrätta den islamska samhällsordningen”. (Alla citat är ur essän *Velayat-e Faghin*).

Självständigt tänkande och handlande har ingen som helst plats i ett sådant regeringssystem. Massaktivitet uppmuntras bara när den äger rum under *faghiherna* kontroll eller till deras stöd; den krossas obarmhärtigt så fort den går utöver dessa gränser. Fullständig likriktning är regel. Detta är helt logiskt i ett system vars yttersta auktoritet vilar bortom mänsklig bedömningsförmåga. Det farligaste i detta projekt, och som skiljer det från andra, är att det grundas på en total negation av all folklig suveränitet, härskarna är inte ansvariga inför undersåtarna ens i teorin.

De skändliga resultaten av detta projekt på arbetarnas och det fattigas medvetenhet i städerna och på landsbygden bör inte underskattas. Konsolideringen av Khomeinis styre, som understöds av hans framgång i att kasta ut shahen, har inneburit massornas allt större uppgivande av sin själv tillit och självständighet till förmån för förtröstan på Gud och hörsamhet mot hans Imam. Efter februari 1979 har viktiga strider och strejker i fabriker och i armén inte kvästs med väpnat våld eller hot om våld, utan på Imamens order.

Efter februari 1979: problem för den på konformism grundade makten

Försöken att genomföra detta politiska projekt har stått i händelsernas centrum i Iran sedan februari 1979. I varje större fråga har prästerskapet gått mot progressiva förändringar, eftersom den islamska regeringens behov står i motsättning till kraven på samhällsliga framsteg. Följaktligen hotar allt massdeltagande i försöken att ombilda det iranska samhället indirekt det islamska projektet, såvida det inte direkt kontrolleras av prästerna eller deras agenter. Framgångarna för prästerskapets politiska styre hänger alltså på dess förmåga att tygla eller slå ner all den självständiga kamp som uppstått i och med shahregimens kris och sammanbrott: de olika nationaliteternas kamp för självbestämmande, kampen för demokratiska rättigheter, kvinnornas kamp för jämlikhet och slutligen arbetarnas och böndernas i huvudsak ekonomiska kamp.

De senare har tyglats ganska enkelt. I sig själv innebär inte arbetarnas kamp för högre löner och bättre arbetsförhållanden, de arbetslösas kamp för jobb, och böndernas kamp för jord, något direkt hot mot prästerskapets politiska projekt. Å andra sidan har kampen för självständiga arbetar- och bondeorganisationer letts in i en återvändsgränd, korporativa islamska råd, med tillmötesgående hjälp av den förvirrade vänstern och Muhajedeens

teoretiska arbete. Två år efter Pahlavi-diktaturens sammanbrott *fanns ingen självständig arbetarrörelse i Iran.*

Oundvikligen uppstod motsättningar i frågan om kvinnans rättigheter efter prästerskapets maktövertagande. Islam vidmakthåller otvetydigt reaktionära och förtryckande regler och lagar för kvinnan. Varje försök att tillämpa dem måste med nödvändighet möta energiskt motstånd från de kvinnor som hade hoppats att shahregimens fall skulle inleda en ny era av blomstrande för deras rättigheter. Trots kvinnokampens växlingar under de senaste åren är detta fortfarande ett av prästerskapets största ”problem”-områden. Den är också en av de viktigaste utmaningarna och förhoppningarna för revolutionära socialister. (Dessa frågor diskuteras mer i detalj i ”Mysteriet med den beslöjade iranska kvinnan” i *Feminist Review* nr 5, 1980). För första gången i Irans historia gör den politiska regimens karaktär det troligt att det uppstår en kvinnorörelse av samma typ som suffragetrörelsen i slutet på 1800-talet och början på 1900-talet i Europa. Frågor om juridisk och politisk jämlikhet kommer att tendera att hamna i förgrunden för kvinnokampen.

Sammanbrottet för den hårt centraliserade Pahlavistaten satte naturligtvis igång en förnyad kamp för nationellt självbestämmande över hela Iran, som är ett lappverk av nationaliteter och etniska grupper. Den nuvarande staten uppstod ur ett blodigt krossande av den nationella kampen och den har hängt sig åt återkommande förtryck för att avvärja alla nya uppror. Varje försök från de förtryckta nationaliteterna att bestämma sitt eget öde, i synnerhet att bygga sina egna politiska strukturer, måste tvunget drabba samman med prästerskapets plan att inrätta en centraliserad teokrati. Att majoriteten av dessa nationaliteter och etniska minoriteter är sunnis gjorde frågan ännu allvarligare. Sedan februari 1979 har det varit upprepade sammanstötningar mellan Khomeinis anhängare och anhängarna av lokal autonomi eller självstyre i Gonbad, Khuzistan, Kurdistan, Baluchistan och Azarbaijan. Trots de hätska, chauvinistiska kampanjerna mot kurderna i augusti 1979 lyckades inte Khomeinis styrkor besegra dem. I de andra regionerna har styrkeförhållandena varit mer gynnsamma för regimen. Det ensamt största hindret för konsolideringen av prästernas styre är fortfarande de förtryckta nationaliteternas, särskilt kurdernas, kamp.

Shahdiktaturens sammanbrott avslutade tillfälligtvis en tjugofemårig period av undertryckande av alla demokratiska rättigheter, Vågen av tidningar och böcker, sammankomsterna och mötena som spred sig på fabrikena, universiteten och skolorna, och bildandet av politiska partier och andra föreningar, inklusive de många gräsrotskommittéerna, återspeglade samtliga folkets längtan efter demokrati.

Tvärtemot ett vanligt missförstånd inom vänstern var de många kommittéer som uppstod över hela landet under de första månaderna 1979 ingalunda sovjetliknande organ. De flesta grannskapskommittéerna bildades via de lokala moskéerna direkt under prästerskapets kontroll. Andra kommittéer, bildade på fabriker, högskolor och gymnasier, började ofta som strejkkommittéer och sysslade nästan alltid med lokala frågor eller med samordning av mobiliseringarna mot shahregimen (till stöd för journalisternas strejk mot censuren, till exempel). Vissa av dessa kommittéer togs över av Khomeinis anhängare efter februari 1979 och förlorade snabbt all självständighet. Där de förblev verkligt självständiga organ, valda av arbetare, tjänstemän eller studenter, ägnade de sig enbart åt lokala frågor på den ena eller andra fabriken, kontoret eller skolan. Inte vid någon tidpunkt började dessa organ handla (eller uppfatta sig) som nya maktorgan. I första hand återspeglade de en verklig önskan om gräsrotsdemokrati, som begränsade sig till lokala frågor. Av just denna anledning blev det relativt lätt för de nya makthavarna att gradvis omvandla dessa organ till korporativa

konsultativa råd. Den mest långtgående politiska utvecklingen ägde rum i söder, bland oljearbetarna, vars råd utfärdade ett uttalande som krävde att en arbetarrepresentant skulle utnämnas till det Revolutionära Rådet, eftersom ”arbetarna spelade en så viktig roll i shahens störtande”. Men inte ens detta blygsamma förslag följdes någonsin upp av arbetarna.

Men själva förekomsten av sådana självständiga kommittéer, flocken av tidningar och böcker, bildandet av partier och organisationer och utövandet av yttrande- och församlingsfrihet hotade oundvikligen upprättandet och befästandet av Guds regering på jorden. Under de första månaderna efter makttillträdet föresatte sig Khomeinis regim att systematiskt utrota detta hot.

Angreppen i augusti

Det fanns två perioder i denna process, vilka åtskildes av attackerna i augusti 1979 mot pressen, vänstern och Kurdistan. Under den första perioden var inte regimen förmögen att inleda ett angrepp på bred front, och inte heller behövdes en så drastisk aktion.

Trots försöken från de ledande grupperna kring Bazargan och Khomeini att genomföra en mjuk maktövergång som skulle bevara alla statens viktigare militära och repressiva verktyg intakta, så bröt den iranska armén samman och SAVAK-lokaler togs över och brändes ofta ner under dagarna i februari 1979. Flera månaders konfrontationer med jättelika gatemonstrationer hade allvarligt undergrävt soldaternas moral, vilket ledde till omfattande deserteringar och brist på disciplin. Avrättningarna av många ledande personer i armén och SAVAK (förespråkade och genomförd av Khomeinis anhängare mot Bazargans protester) underminerade arméns moral ytterligare, speciellt bland officerarna. Vad som återstod av armén var ett ineffektivt organ vars soldater för tillfället var mer intresserade av experiment i gräsrotsdemokrati än av exercis och andra arméövningar. Rekonstruktionen av armén, eller uppbygget av nya förtryckarinstrument som t ex den islamska milisen, Pasdaran, krävde tid.

Under tiden vidtogs politiska förberedelser för att demoralisera och demobilisera de delar av massrörelsen som inte var politiskt formade och organisatoriskt dominerade av prästerskapet. Månader av noggranna förberedelser föregick attacken i augusti 1979, varvid regimen under tiden provade styrkeförhållandena. (Angreppet mot en del tidningar i juni 1979 var, även om det misslyckades, ett exempel på det).

Ledmotivet för Khomeinis politik under perioden före augusti var att eliminera varje *av prästerskapet oberoende* folkligt deltagande i skötseln av landets angelägenheter. Självständiga kommittéer upplöstes ofta, icke-konformistiska element demoraliserades och drevs ur dem som fanns kvar. Grundvalen för den senare politiska utvecklingen lades vid folkomröstningen om den Islamska Republiken. Den ofta utlovade konstituerande församlingen sköts flera gånger på framtiden. Hade en sådan sammankallats tidigare kunde det inneburit en ännu massivare och mer äkta majoritet för Khomeinis anhängare. Men tidiga val skulle motverkat de långsiktiga målen att upprätta en ”utvald” (till skillnad mot en *vald*) regering. Det skulle ha stärkt det element i massornas medvetenhet som var för fria och demokratiska val och ett regeringssystem som tillsätts genom val. Valen måste först inskränkas från en positiv handling av beslutande karaktär till en rådföring eller bara stadfästade handling. Majoriteten av befolkningen (och inte bara de massiva bastionerna bland städernas småbourgeoisier) måste antingen demoraliseras och förpassas till politisk apati och inaktivitet eller övertygas om att bara ”islamska experter” är lämpade att regera. Föreställningar om politisk demokrati ansågs vara ”västliga”, ”korrupta” och döda. Hela det imperialistiska utsugarsystemet grundades på borgerlig demokrati, inte sant? Så gick resonemanget. Primitiv populism påstods vara överlägsen.

I flera månader hölls ett tveksamt missnöje i schack av ett ständigt malande på teman som ”hotet om kontrarevolution”, ”faran för återupprättande”, ”den överhängande imperialistiska och sionistiska interventionen”. Under tiden började införandet av islamska lagar få fram budskapet att detta skulle bli en verkligt islamsk regering. Vänstern var mycket tjänstvillig mot prästerskapet vad gäller de första temana och höll tyst om de senare. Vissa kanske höll med om de pryda och grymma umgängesregler prästerskapet införde. Andra viftade undan dem som ovidkommande detaljer som inte angick de arbetande massorna. När prästerskapet började avrätta prostituerade, till exempel, höjdes inte en enda röst till offrens försvar. Genom att utan protester gå med på ett allomfattande införande av islamska regler, samarbetade vänstern i själva verket i att förbereda det rep den skulle hängas i.

Hämnd mot det förgångna blev ett allt överskuggande tema i det dagliga livet. Detta var inte enbart ämnat att avleda massornas uppmärksamhet från dagens och morgondagens mer ”världsliga” problem, och inte heller var det bara ett sätt att skapa en atmosfär av utbredd skräck, terror och osäkerhet. Det var dessutom en del av återupplivandet av islamska traditioner och värderingar, bland vilka fanns betydelsen av hämnd och straff, i motsats till vad muslimer ofta har ansett vara den passiva kristna traditionen att förlåta. Men den viktigaste islamska traditionen att återuppliva var fredagsbönerna. I varje större iransk stad finns det idag en av Khomeini utsedd Fredagsimam, som osvikligt framför det senaste politiska budskapet i sin fredags-*khofba* (den predikan som föregår den egentligen bönen).

När regimen väl kände sig stark nog, slopade den den konstituerande församlingen till förmån för en skrattretande ”Expertförsamling”. Frånvaron av varje organiserat motstånd mot dessa ”val” övertygade uppenbarligen Khomeini om att tiden var mogen för att göra sig av med potentiella kritiker mot hans styre. Han insåg betydelsen av det stora röstskolket — mindre än hälften av de röstberättigade deltog i omröstningen — mycket bättre än vänstern. Långt från att innebära en aktiv bojkott eller växande meningsavvikelse, återspeglade det faktum att desillusionerna med den islamska republiken skapade en stämning av apati och demoralisering. De flesta röstberättigade ansåg att deras röster antingen var meningslösa eller onödiga. De som var missnöjda med de rådande förhållandena kände sig redan maktlösa och vissa av den islamska regimen anhängare kände sig säkra nog att inte bry sig om att skaffa deras stöd.

I efterdyningarna till valet till Expertförsamlingen uttryckte en våg av protester från vissa grupper, inbegripet delar av prästerskapet kring Shari'atmandari, försenade klagomål mot valmetoderna, och gav därmed en vink om ett potentiellt hot mot Khomeinis projekt. Även om protesterna var matta, så var de omöjliga att tolerera i ett politiskt system som kräver fullständig underkastelse och likriktning. Den kurdiska rörelsens fortsatta styrka tornade också upp sig som ett hot mot en centraliserad teokrati. Det var dags att sätta stopp för den oberoende pressen, vänstern och kurderna, vilka var och en på sitt sätt var ett hinder för prästerskapets projekt.

Kampanjen inleddes med ett tal av Khomeini på Jerusalemdagen, där han sa att det hade varit ett misstag att inte agera tillräckligt revolutionärt efter maktövertagandet:

”Om vi, när vi knäckte den korruperade regimen och krossade detta mycket depraverade hinder, hade handlat på ett revolutionärt sätt från början, slagit igen denna köpta press, dessa korruperade tidskrifter, dessa korruperade tidningar, ställt deras redaktörer inför rätta, förbjudit alla dessa korruperade partier och bestraffat deras ledare, rest galgar på alla större torg, och om vi hade kapat bort alla bestickare och korruperade, så skulle vi inte haft dessa problem idag. Jag ber om förlåtelse från den allsmäktige Guden och mitt kära folk... Om vi hade varit revolutionära så skulle vi inte ha låtit dem uttrycka sin existens, vi skulle ha förbjudit alla partier, förbjudit alla fronter, vi

skulle ha bildat ett enda parti, *mustaz'afeens* (de förtrycktas) parti. Jag ber om bot för mitt misstag, och jag säger till dessa korrumpade skikt över hela Iran, att om de inte håller sig på mattan, så kommer vi att ta itu med dem på ett revolutionärt sätt... som vår herre som skulle dra sitt svärd mot *mustahberen* (förtryckarna) och konspiratörerna, och som på en dag lär ha halshuggit 700 juar från Bani Qarantia, som var likadana som israelerna, och kanske dessa israeler är deras avkomlingar... Dessa konspiratörer är av samma sort som *kuffar* (hedningarna), dessa konspiratörer i Kurdistan och på andra ställen tillhör de otrognas skara, dem bör vi behandla strängt... Revolutionsåklagaren måste stänga alla tidskrifter som är mot folkets vilja och är konspiratörer, han måste föra alla deras skribenter inför rätta och åtala dem. Han är förpliktigad att anmoda dem som är inblandade i sammansvärjningen och kallar sig partier, att ställa ledarna för dessa partier inför rätta... de delar av armén som inte lyder order (om att slå ned de korrumpade och konspiratörerna) måste vara medvetna om att jag kommer att ta itu med dem på ett revolutionärt sätt... Jag kräver av alla befolkningsskikt, av alla intellektuella och av alla partier och grupperingar, vars antal nu tyvärr överstiger 200, att de följer folkets väg, islams väg... annars kommer de att bli offer för sina egna missgärningar... Andra länder måste lära sig från vår rörelse,... folket i Afghanistan måste lära av Iran... Vi hoppas att enheten mellan all världens muslimer kommer att lösa islams, Palestinas och Afghanistans problem.”

Följande dag förbjöds alla oberoende tidningar, oppositionella gruppers högkvarter genomskötses och det militära fälttåget mot Kurdistan inleddes. Detta fälttåg lyckades inte besegra kurderna, men pressen tystades och vänstern marginaliserades. Idag är ingen tidning legal som vågar gå emot Khomeini och den islamska republiken. De tidningar som lyckats få tillfällig legalisering har betalt ett högt politiskt pris: kapitulation inför Khomeini.

Händelserna kring ockupationen av den amerikanska ambassaden, hållandet av gisslan och kravet på utlämnande av shahen påskyndade konsolideringen av teokratien och förvärrade vänsterns förvirring och kapitulation.

Strax före ockupationen i november 1979 kännetecknades situationen i Iran av växande regeringsfientliga oroligheter — bland kurderna, på universiteten, där frågor om politisk diskussionsfrihet återigen rests, bland kvinnorna, varav en del började organisera sig mot de nya giftermåls- och skilsmässolagarna, som upphäver de små framsteg som gjorts under shahen, bland arbetarna, där det fanns en blygsam uppgång av den ekonomiska kampen.

Långt från att driva dessa strider framåt, fungerade ambassadockupationen som en broms på dem, genom att både avleda uppmärksamheten från de verkliga problemen i Iran och tjäna som en chans till typiskt fördunklande uppmaningar om ”nationell enhet”, nedtyngda av den islamska prägel som gör dessa ärevärdiga reaktionära uppmaningar ännu mer bakåtsträvande. Khomeini befann sig nu i en ställning där han kunde skylla alla ekonomiska problem på amerikanska sabotage; en enorm propagandakampanj för att begränsa konsumtionen inleddes. Alla oliktankande kunde nu stämpas som agenter för USA-imperialismen och följaktligen utsättas för massornas vrede. Khomeini har utnyttjat tillfället till att genomföra vad han inte lyckats med tidigare; en massiv mobilisering av ungdomen till väpnade miliser under prästerskapets och deras bödlars fullständiga kontroll, och återinförandet av disciplin i armén.

Händelsernas effekt på massorna medvetenhet har knappast varit mindre bedräglig. Det fullständiga avledandet av folkets uppmärksamhet från verkliga problemen och fiender på hemmaplan slog ytterligare tillbaka processen av splittring mellan Khomeini och hans massbas, och skärpte den fördunkling och mystifiering som ändå från början hade kännetecknat upproret i Iran.

Ockupationen av den amerikanska ambassaden och mobiliseringarna kring den gav regimen ett gynnsamt politiskt klimat för att hålla en folkomröstning om den nya konstitutionen.

Denna följdes av president- och parlamentsval i början på 1980. När valen väl var över följde nya angrepp på vänstern och de olika nationaliteterna.

Nya attacker mot det kurdiska folket började i april 1980. Inom två veckor hade dessa utvecklats till ett inbördeskrig i full skala. Det iranska flygvapnet deltog tillsammans med armén och den islamska milisen i upprepningsaktioner mot hela byar och städer.

En ny offensiv mot alla olikänkande hade inletts redan med angreppen mot Mujahedeens högkvarter i mars 1980. I början av april angrep ”anhängare till Imamens linje” regelbundet vänsterns högkvarter på universitetsområdena. Bani-Sadr ingrep personligen och rättfärdigade dessa angrepp genom att 18 april ge alla vänstergrupper ett ultimatum att de skulle utrymma sina universitetshögkvarter inom tre dagar. Det var vänsterns sista, offentliga tillflyktsort, eftersom deras andra högkvarter hade stängts i augusti 1979. Under de följande dagarna angrep islamska banditer vänsterns högkvarter och orsakade tusentals sårade och döda. Flera avrättningar följde. På universitetet gjordes brasor av all vänsterlitteratur.

II. Vilka är framtidsutsikterna för socialismen i Iran?

När man diskuterar klasskampens framtida utveckling i Iran måste två frågor klart hållas isär. För det första har vi frågan om att värdera de nuvarande styrkeförhållandena i landet och de sannolika utvecklingstendenserna. För det andra måste man börja utveckla ett revolutionärt program för socialismen i Iran.

Styrkeförhållandena i Iran idag

Trots vänsterns jubel i Iran och utomlands över ockupationen av den amerikanska ambassaden, så är inte den nuvarande politiska situationen i Iran alls gynnsam för kampen för socialismen, vilket visar sig vid en flyktig blick på förhållandena två år efter störtandet av monarkin.

Den allmänna trenden för den från prästerskapet och dess politiska program självständiga kampen är nedåtgående, utom i Kurdistan. De andra nationaliteterna och etniska minoriteterna har inte lyckats upprätthålla något motstånd efter angreppen mot araberna i Khuzistan i början på sommaren 1979 och de mot balucherna på hösten 1979. Nya angrepp mot turkomanerna inleddes under våren 1980. Tolv ledare hittades halshuggna och ett nytt klimat mot att ”förlora en tum av vårt fosterland” skapades i väntan på nya attacker mot turkomanerna och kurderna, följda av inbördeskrig i full skala mot dem.

Kvinnornas kamp för lika rättigheter, som upplevde en blygsam återhämtning i början på hösten, överskuggades senare av ambassadhändelserna och president- och parlamentsvalen. Men även mobiliseringarna på hösten 1979 var mycket mindre än de i mars 1979 mot tvånget att bära slöja. Vid det tillfället demonstrerade nästan 20 000 kvinnor med en dags varsel mot Khomeinis påbud om slöjan. Protesterna på hösten utgjordes främst av kvinnor från yttersta vänstern och uppgick till knappt tusen personer. Det stränga införandet av ”islamsk anständighet” för kvinnor på sommaren 1980 utlöste ett mycket begränsat och helt oorganiserat motstånd.

Censuren över de landsomfattande medierna är total; rättsväsendet har befriats ur SAVAK:s grepp bara för att hamna under prästerskapets mantel; inga självständiga arbetarorganisationer har uppstått; arbetarklassen och städernas fattiga har fått sämre levnadsförhållanden och de kommer sannolikt att fortsätta att försämrans.

Men mest förbryllande av allt är den politiska polarisering som har skett i landet. Den härskande alliansens borgerligt nationalistiska del har i praktiken sopats bort från scenen.

Majoriteten av de som stödde Bazargan och hans regering under första halvan av 1979 har nu blivit hans öppna fiender. Även om detta återspeglar denna politiska strömnings oförmåga att ta itu med de sociala problem landet står inför, så är jublet bland en stor del av den iranska vänstern mer än malplacerat. Långt från att innebära en vänsterutveckling av massornas åsikter bort från den borgerliga liberalismen, så har denna polarisering ytterligare stärkt prästerskapets hegemoni och deras islamska regerings dragningskraft som det enda möjliga alternativet. Vänstern, å andra sidan, har vuxit minimalt under denna polarisering.

De försämrade ekonomiska förhållandena har, tillsammans med regeringens fortfarande svaga förtryckarapparat, och i frånvaron av progressiv politisk kamp, lett till en uppgång för arbetarnas ekonomiska kamp kring arbetslöshet, löner, arbetstider och -förhållanden, etc. Detta har gjort det dagliga livet alltmer odrägligt för småbourgeoisin och basarägarna. De ropar på "lag och ordning", och trycker på om ett snabbt stärkande av centralregeringen. För närvarande verkar de, med Khomeinis välsignelse, ha givit sitt stöd åt Bani-Sadr. För att få stanna vid makten (och rädda sitt eget huvud) måste han lyckas tillfredsställa kraven på ordning. Om han misslyckas finns det andra spekulanter på hans jobb. Guds Frihetskämpar (Hezb-o Allahis) har i det tysta organiserat sig och vuxit avsevärt. Det samordnade angreppet mot Mujahedeens högkvarter över hela landet gav en fingervisning om deras styrka.

Oavsett de exakta styrkeförhållandena på kort sikt mellan de olika härskande fraktionerna, så måste det understrykas, att för revolutionära socialister kommer den följande perioden att vara en period av långvarig, tålmodig politisk skolning. Såvida det inte sker ett framgångsrikt uppror för socialistisk demokrati i Sovjetunionen eller en segerrik socialistisk revolution i ett av de imperialistiska länderna (och därmed ger upphov till en ny tilltalande bild av socialismen i världsskala), så har majoriteten av iranier, i de persisktalande delarna i synnerhet, beslutat sig för att prova sin "varken väst, eller öst, utan islamska" modell. Inom dessa övergripande ramar kan vi skissera framtiden för andra politiska tendenser, liksom den revolutionära socialismens uppgifter och program.

Av orsaker som redan nämnts ovan, har de borgerligt nationalistiska strömningarna av olika schatteringar, Nationella Fronten och Frihetsrörelsen, ingen reell framtid. Nationella Fronten, som redan är på fallrepet, har förlorat ännu mer av sina politiska galjonsfigurer och sin sociala bas. Den har reducerats till att minnas sitt förflutna, snarare än att frammana bilden av en ny framtid. Det enda större initiativ den har tagit var att fira Mossadeqs födelsedag och högtidligt hålla årsdagen av hans död. I efterdyningarna av avslöjandet av en plan för att göra statskupp, genomfördes under sommaren 1980 en systematisk kampanj för att sammanlänka Nationella Fronten med kupplanerna. Dess högkvarter har tagits över av Pasdaran, och den kan inte ens ge ut en tidning längre.

Nationella Frontens mer radikala avkomling, den Nationellt Demokratiska fronten, fick under några månader lite vind i seglen genom att organisera oppositionen mot prästerskapet på en icke-kyrklig och demokratisk grundval, men den har inte hämtat sig från de fysiska angreppen mot sin sista demonstration till försvar för pressfriheten i augusti 1979.

Frihetsrörelsen, ursprungligen en utbrytning ur Nationella Fronten i början på 60-talet, hade föresatt sig själv att styra staten å prästerskapets vägnar, och de trodde att prästerna skulle stanna i moskéerna för att ge "andlig" ledning. I och med att prästerskapet nu står i ledningen för staten finns det mycket lite utrymme kvar för Frihetsrörelsen. Hursomhelst är det högst osannolikt att massorna, när de väl börjar bryta med Khomeini, kommer att vända sig till politiska strömningar vars bankrutt har varit uppenbar i årtionden, och som inte har något sammanhängande alternativ.

De största av de icke-religiösa vänstergrupperna har en mycket liten folklig bas, speciellt bland arbetarna och de fattiga i städerna. De är starkare bland studenter, tjänstemän och statligt anställda. Alla dessa grupper — Tudehpartiet, Fedaeen, Dayhar — har i varierande grad också kapitulerat politiskt inför prästerskapet. I synnerhet Fedaeen och Payhar är dessutom politiskt mycket förvirrade och heterogena organisationer. Det är svårt att tänka sig att de skulle kunna bli ett tilltalande alternativ för grupper som bryter med prästvåldet.

Inom den islamska rörelsen finns många strömningar. Det är här som en omvandling av den politiska kartan kan äga rum under kommande år.

Dessa politiska strömningar sträcker sig från Mujahedeens vänsterreformism, via olika schatteringar och fraktioner inom prästerskapet och politiska personer knutna till dem, ända till extrema högerfascistiska grupperingar som Hezb-o Allahis. Mujahedeer har en avsevärd bas inom arbetarklassen och är inflytelserika i många arbetarråd. Det är den strömning som mest sannolikt kommer att växa under de närmaste åren som en islamsk arbetarströmning. I flera viktiga frågor har de intagit progressiva ståndpunkter och ibland stött kvinnornas, nationaliteternas och arbetarnas kamp; men så länge de stannar inom en islamsk ideologisk ram måste de hamna på reaktionens sida när de avgörande frågorna ställs (t ex deras tystnad om angreppen mot kurderna, och deras acceptering av Khomeinis order att utrymma sitt centrala högkvarter). Till sitt politiska kännemärke har de gjort de islamska råden (*shoras*), och de förespråkar ett regeringssystem grundat på dem. Men så länge Mujahedeer accepterar Khomeinis doktrin om att överlåta makten och auktoriteten på de högsta *faghih*, så kommer dessa råd att huvudsakligen förbli konsultativa organ som nedlåter sig att bli språkrör åt en populistiskt korporativistisk stödjepunkt för den islamska regimen.

Bani-Sadr, kring vilken ett helt skikt intellektuella och statstjänstemän idag förenar sig, kan grovt sett karakteriseras som en seriös islamsk tänkare som vill lägga den ekonomiska grunden för en islamsk republik. Hans relativt sett ”rationella” försök att få ordning i på ekonomin har hamnat på kollisionkurs med prästerskapets program för att få kontroll över statsapparaten (genom sin majoritet i Majlis) och grunda alla beslut i föreskrifter hämtade ur Koranen och shari'an.

De två största fraktionerna bland prästerskapet är det Islamska Republikanska partiet, under Beheshdi, och den kring Kho'ini-ha. Man kan säga att den viktigaste skillnaden mellan dem är att de förra försöker ge sig i kast med maktproblemen, och försöker få till stånd de uppgörelser och allianser som skulle stabilisera situationen. Kho'ini-ha, å sin sida, vill förbli de tidigare visionerna om en ren och fundamentalistisk islamsk samhällsordning trogen. ”Studenter som följer Imamens linje”, som ockuperade den amerikanska ambassaden, är knutna till denna fraktion.

Hezb-o Allahis (Guds Frihetskämpar, kallade så pga sitt motto: *Bara ett parti, Allahs parti; bara en ledare, Ruh-o Allah* [Khomeinis förnamn]) är en fascistisk grupp. Den är fortfarande liten men växer snabbt. Den stöds av ett antal välkända präster (speciellt Hojjat-o al Islam Ghaffavi) liksom vissa basarägare. Den rekryterar sina gangsters främst från massan av deklasserade stadsinnevärdare.

Mot ett revolutionärt marxistiskt program för Iran

En stor del av yttersta vänsterns propaganda och verksamhet i Iran har koncentrerats kring arbetarnas ekonomiska kamp. Men utifrån sin verkliga inverkan på klasskampens förlopp, är de ekonomiska kraven idag en sekundär betydelse. Å andra sidan är krav kring den politiska strukturens karaktär centrala, och de kan inte, som vänstern ofta gjort, begränsas till sekundära

frågor om att skilja staten och religionen och avskaffa alla privilegier för shi'iter eller andra religiösa grupper.

Den speciella karaktären hos det politiska systemet i dagens Iran, det faktum att det är en teokratisk islamsk regering, är bestämmande för alla politiska frågor i Iran och måste därför utgöra den centrala axeln i ett revolutionärt socialistiskt program.

På g å islams särdrag som ett socialt och politiskt system kan inte denna fråga ställas enbart i termer av sekularisering (skiljandet av religionen och staten). Som varje muslim lätt kan påpeka, så kan inte islam "skiljas från staten" just på g å att den framför allt är ett fullständigt socialt regeringsprogram. Man kan inte nog understryka detta. Genom att vända sig till islam har inte de iranska massorna blivit mer religiösa, utan mer *politiska* — på ett mycket speciellt och reaktionärt sätt.

De har vänt sig till islam som en vision av en framtid som de felaktigt likställer med en förbättring av sina liv. Precis som varje annat politiskt program som objektivt går emot de arbetandes och förtrycktas intressen, men som av politiska och historiska skäl har lyckats bli uttryckt för deras revolt och brännpunkten för deras förhoppningar, så måste man ta sig an islam och utmana den på varje nivå. I fallet islam blir denna utmaning dessutom mer omedelbar än någon annan politisk gruppering. Socialdemokratins tillväxt, t ex innebär en grundläggande men nödvändig tillväxt av arbetarnas organisering. Socialdemokratins makt grundar sig på organiserandet av arbetarna som klass. Det på senare tid växande stödet för ett arbetarparti i Brasilien, exempelvis är en mycket positiv utveckling. Revolutionära socialister välkomnar det och kämpar tillsammans med andra arbetarmilitanter för det (och för dess program), trots att det under de nuvarande styrkeförhållandena mellan revolutionärer och reformister mycket väl kan leda till bildandet av ett reformistiskt parti. Islam är emellertid grundad på en absolut och fullständig negation av varje självständig tanke eller handling. Den är en djupt anti-demokratisk världsuppfattning. Långt från att representera ett litet steg framåt för de förtryckta betyder dess tillväxt därför deras underordnande under prästerskapet, som — i teorin och inte bara i praktiken — befinner sig bortom ansvarighet inför massorna. Deras sociala och ekonomiska politik är dessutom sådan att den i sin tur ökar de förtrycktas materiella beroende av de religiösa institutionerna, snarare än att uppmuntra någon form av självorganisering (t ex utbetalning av välgörenhet som ett medel att åstadkomma "social utjämning"). Det innebär att man inte kan ta itu med islam som ett socialt och politiskt system utan att utmana och bekämpa det över hela linjen. Man frestas nästan att ställa ett fullständigt socialistiskt program mot programmet för ett islamskt samhälle. Detta är givetvis nödvändigt när det är frågan om allmän revolutionärt socialistisk propaganda. Men också det vore otillräckligt. Att i dagens Iran endast och allenast koncentrera sig på allmänna anti-kapitalistiska och antiimperialistiska krav är meningslöst. Prästerna har makten och det faktum att det är en borgerlig regering och att produktionssättet är kapitalistiskt är nästan ovidkommande för dagsfrågorna och därmed för de omedelbara politiska uppgifterna.

För att belysa denna punkt ska vi göra en jämförelse. Israel är ett modernt borgerligt samhälle grundat på det kapitalistiska produktionssättet. Kampen mellan arbete och kapital är grundläggande och måste inlemmas i de israeliska revolutionärernas handlingsprogram. I denna mening är Israel likadant som andra kapitalistiska länder. Men i en mycket viktig mening är Israel *olikt* exempelvis de västeuropeiska länderna. Israel är också en exklusivt judisk sionistisk stat. Det är en nybyggerstat som grundas på exproprieringen och utdrivandet av dess tidigare palestinska invånare. Dessa kännetecken hos den israeliska staten präglar livets alla aspekter i detta land. De påverkar statsinstitutionerna, lagarna, kulturen; och de är i

en eller annan form grundläggande komponenter i varje medborgares medvetande i Israel. För att komma till ett revolutionärt socialistiskt medvetande i Israel, dvs för att den israeliska arbetarklassen ska kunna övertygas om behovet att störta den *borgerliga* staten, måste de bryta med *sionismen*. Vänstersionister, som anser sig själva vara socialister och ofta är mycket beivrade i marxismen, är i själva verket de renaste sionisterna av alla, och trots allt var de den moderna israeliska statens verkliga pionjärer.

Därför måste anti-sionistiska krav utgöra den centrala axeln i ett revolutionärt program i Israel. Problemet för israeliska revolutionärer är att vinna massorna från sionismen till socialismen; och den rad av krav som leder fram till detta utgör den speciella form som ett revolutionärt övergångsprogram antar bland de judiska massorna i Israel. Med andra ord är anti-sionistiska krav inte ett trevligt extra kännetecken som skiljer revolutionära socialister från andra strömningar inom arbetarrörelsen. Den mest militanta och explosiva kamp bland de judiska massorna i Israel kommer att bromsas, avledas och besegras (med argument som hotet mot den judiska statens säkerhet, etc.), om inte massorna under kampens lopp börjar bryta med sionismen.

Liknande rön gäller för fallet Iran idag. Givetvis skiljer sig den islamska staten från exemplet Israel i så måtto som prästerskapets herravälde inte grundas på speciella materiella privilegier för prästerskapet självt. Den är framför allt ett speciellt politiskt system.

Ett *islamskt* politiskt system skiljer sig från alla andra system genom att det är *inneboende* anti-demokratiskt. I ett system som grundas på lagar som inte lyder under mänskligt ingripande, ifrågasättande och hädelse, blir åsiktsavvikelse och kätteri samma sak. Ingen viktigare muslimsk politisk teoretiker har någonsin producerat en teori om demokrati — om folkstyre - och ingen muslimsk stat har någonsin grundats på politisk demokrati. En islamsk regim kräver påtvingat genomförande av vad prästerskapet anser vara i det islamska samhällets intressen, ett samhälle som grundas på Koranen, shari'an, etc. Detta är känt som principen om *al-amr bi al-ma'ruf wa al-nahg'an al-munhar* (påbud det goda och förbud det onda). Dessutom inrymmer denna stomme av "det goda och det onda" en hel rad bakåtsträvande lagar, samhällsnormer och en reaktionär ekonomisk politik. Man kan inte gripa sig an detta fenomen genom att plöttra med den ena eller andra ekonomiska politiken, och reagera instinktivt, empiriskt, och på daglig basis mot det ena eller andra angreppet på kvinnor, nationaliteter, vänstern etc. Man kan inte sitta med armarna i kors och upprepa banaliteter om kapitalismen och imperialismen, och nöja sig med allmänna anti-kapitalistiska, antiimperialistiska krav. Det speciella övergångsprogrammet för den socialistiska revolutionen i Iran måste utgå från denna stats speciella politiska natur.

Upprättandet av en islamsk teokratisk stat är det centrala i händelseförloppet i Iran i februari 1979. Denna regim är historiskt sett mer bakåtsträvande än t o m shahregimen. Olyckligtvis och tragiskt nog har störtandet av shahdiktaturen inte inneburit några framsteg för kampen för socialismen. T o m de förbättrade kampvillkoren — som blott var resultatet av diktaturens sammanbrott och helt saknade samband med den nuvarande regimens karaktär — har mer än slagits tillbaka i och med konsoliderandet av den islamska regimen. Dessutom har den nya regimen slagits tillbaka, och kommer att fortsätta att slå tillbaka, t o m det minsta framsteg som gjorts vad gäller familjelagstiftningen, det juridiska systemet, brottslagstiftningen. Khomeinis islamska konstitution, som utfärdades av Expertförsamlingen, är mer bakåtsträvande än sin föregångare från 1906.

När den islamska regimen väl är politiskt och militärt stabiliserad, kommer dessutom genomförandet av dess ekonomiska politik att vrida tillbaka produktivkrafterna i Iran för en

avsevärd tidsperiod. Till skillnad från de nationalistiska regimer som uppstod under efterkrigsperioden — Nasser i Egypten, Peron i Argentina, Ben Bella i Algeriet — och som genomförde delvisa och begränsade ekonomiska reformer (jordreform, delvis industrialisering), har Khomeiniregimen haft, och kommer att fortsätta att ha, en destruktiv och reaktionär effekt på produktivkrafterna. Ur ”samhällsekonomisk” synvinkel var det faktiskt shahen, och inte Khomeini, som var Irans motsvarighet till Egyptens Nasser. Det var den s k ”vita revolutionen” som påskyndade den delvisa, ojämna, begränsade, *men ändå verkliga* utveckling av kapitalismen i Iran.

Levnadsstandarden under Khomeinis regim har stadigt sjunkit och kommer att fortsätta att sjunka. Beroendet av inkomsterna från oljan kommer att öka allteftersom industriproduktionen stannar av. Samtidigt har oljeproduktionen minskat till mindre än en femtedel av vad den var under shahen. Regimen är oförmögen att sköta fabrikerna utan de kapitalister som flytt ur landet. De sammanlagda effekterna av allt detta kommer, i frånvaron av något alternativ, att skapa ytterligare apati och demoralisering.

Khomeinis regim har också en mycket skadlig effekt på den allmänna kulturella nivån i Iran. Den islamska tankelikriktningen undergräver utvecklingen av allt individuellt tänkande, all icke-konformism och all självständighet. Den traditionellt förtryckande familjestrukturen i mellanöstern får ny kraft genom att barn och ungdom tvingas in i islamska beteendemönster. Religiös intolerans har redan lett till angrepp mot kristna, judar, baha'is och t o m sunni-muslimer. Motbjudande och omänskliga uppfattningar, som glorifieringen av ”martyrskap”, våld och hämnd, frodas i dagens Iran. De effekter som allt detta kommer att ha på de iranska massornas framtid, på deras tänkare, poeter, författare, konstnärer och musiker, är inte lätt att avgöra idag. Men det är en skrämmande verklighet, och enbart på detta område utkräver prästerskapet att mycket bittert pris.

Sammanfattningsvis: Den centrala programpunkten i ett revolutionärt socialistiskt program för Iran idag måste vara fiendskap mot denna teokratiska islamska regim och själva tanken på en islamsk republik. Varje kamp och varje krav måste i de revolutionära socialisternas press och agitation länkas till behovet av att på alla sätt undergräva den styggelse som tagit makten i Iran. Att bryta loss individer och strömningar eller delar av massorna ur islams grepp som ett socialt och politiskt system är det enda sättet på vilket det kommer att uppstå ett revolutionärt avantgarde som är dugligt och effektivt i kampen mot regimen. *Att bryta med islam får därför en övergångskaraktär i dagens Iran, i samma mening som ett brott med sionismen i Israel.* Det är inte längre möjligt att agera som revolutionär i Iran utan att ha uppnått fullständig fientlighet mot själva begreppet ”islamsk revolution” och islamsk republik. Strejker som leds och organiseras mot regimen eller mot kapitalisterna, men på en vänstermuslimsk grund, är dömda att förlora i det långa loppet, precis som rent ekonomiska strejker i Israel aldrig har lyckats utmana den härskande klassens grepp, eftersom de inte utmanade sionismen, som är den centrala vattendelaren i det landet. Är du för eller mot prästerskapets styre — det är den mest centrala politiska skiljelinje som kommer att uppstå i det iranska samhället. Med tanke på den islamska regeringen karaktär, som grundas på den intoleranta teologiska uppfattningen om att ”påbjuda det goda och förbjuda det onda”, så kommer kampen för politisk demokrati och individuella rättigheter att bli den mest centrala frågan i klasskampen.

De krav och paroller som kommer att uppkomma i Iran kommer att täcka en hel rad frågor, från allmänna regeringsfrågor (kampen för en verkligt folklig demokratisk republik; sammankallandet av en *suverän* konstituerande församling; krav angående att alla regeringsämten ska göras valbara och avsättningsbara; avskaffande av *faghah* och det s k Islamska Rådet;

demokratisering av alla vallagar; avskaffande av alla religiösa restriktioner när det gäller regeringstjänster; de lagstiftande, verkställande och juridiska organens överhöghet visavis prästerskapet; etc) till högst speciella krav angående rättssystemet (fullständigt åtskiljande av domstolar och lagar; inrättande av valda jurys; rätt till försvar och överklagan; avskaffande av avrättningar, piskstraff och alla sådana bestraffningar; återinförande av kvinnans rätt att inneha poster i rätten inklusive posten som domare; avskaffande av de speciella domstolarna för präster etc.). Man måste också kämpa för en hel rad demokratiska rättigheter (yttrande-, press-, och församlingsfrihet, etc.), konstnärliga och kulturella rättigheter (avskaffande av förbudet mot musik och dans, slut på film- och teatercensuren; och avskaffa den statliga kontrollen över massmedia, i synnerhet radio och TV; upphöra med strypningen av universiteten, etc). Socialister måste också orubbligt kräva ett slut på alla intrång på de individuella friheterna och statens inblandning i privatlivet.

Som vi argumenterat tidigare, så är och kommer den nationella frågan och frågan om kvinnans rättigheter att fortsätta att vara de mest explosiva av de sociala frågorna. De förtryckta nationaliteternas kamp för självbestämmande kommer att förbli det största hindret för en konsolidering av prästerskapets makt.

Med tanke på karaktären hos de islamska lagarna rörande kvinnan, så kommer vi under den kommande perioden också att få bevittna en uppgång för kvinnans kamp för lika rättigheter. Det är de revolutionära socialisternas plikt att ta aktiva initiativ på detta område.

Inom dessa allmänna politiska ramar och en sådan prioritering av uppgifter och krav, med huvudinriktningen på den centrala frågan om den islamska staten, kommer alla andra frågor att finna sin plats som en del av ett allsidigt program för revolutionärerna i Iran i efterdyningarna från den "islamska revolutionen" i februari 1979.

Översättning från engelskan: *Göran Källqvist*

(Ur *Khamsin* nr 8, tidskrift utgiven av revolutionära socialister från Mellersta Östern)

Ur *Fjärde Internationalen* 5/1981

Michel Royere

Iran: Regimens offensiv mot massorna

Efter de konfrontationer som ledde till att den islamska republikens första president, Banisadr, avsattes, och efter det attentat som genomfördes i det islamska republikanska partiets (PRI) säte, den 28 juni 1981 som kostade näst viktigaste mannens i regeringen, ayatollah Behechis och 72 andra partifunktionärs liv, har över 250 oppositionella avrättats.

Tusentals personer arresterades. Visiteringar fördubblades. Rättegångarna som sammankallades i all hast, frångick försvarets mest elementära rättigheter. Bland de första oppositionella som avrättades fanns den iranska poeten Said Sol-tempour, medlem av ledningen för Fedayin (minoritetsfraktion). Han hade suttit i fängelse under shahens regim och fängslades flera månader före de senaste blodiga händelserna i Teheran. Bland dem som avrättats räknas ett stort antal kvinnor och unga flickor, militanter eller sympatisörer till Mujaheddin, Fedayin (minoritet) och till Peykar gruppen (marxist-leninister). Bland dem räknas också kurdiska militanter.

Den konflikt som ställde PRI i motsättning till Banisadr var, uppenbarligen en konflikt mellan två borgerliga fraktioner över kontrollen av statsapparaten. Men som repressionens omfattning och de mål som PRI valde visar, gick dess målsättningar långt utöver detta: även före attentatet mot PRI:s högkvarter, förklarade högt uppsatta personer inom partiet eller ut "pasdar"-gardena till Eric Rouleau, Le Mondes särskilda utsände i Teheran, att deras huvudfiende döljer sina sympatier för Khomeinis ledarskap som han liknar vid Jakobinerna, skriver i en artikel som har just rubriken "Terrorn": "Trots allt bedömdes Banisadr, som inte hade ett eget parti till sitt förfogande, mindre farlig än sin allierade, framförallt folket Mujaheddin. Som muslimsk rörelse med ett radikalt marxistiskt program, framstod Massoud Radjais organisation alltmer som ett alternativ till det regerande islamska republikanska partiet. Med ett inflytande bland ungdomen, studenterna, intellektuella, småbourgeoisien i städerna och även bland en del grupper arbetare, skapade Mujaheddin en väl strukturerad organisation och tillskansade sig stora vapenförråd. Tränade i underjordisk verksamhet och stadsgerilla under shahen, utgjorde de ett permanent hot mot regeringen."

I själva verket har den nuvarande krisen sina rötter långt tillbaka i tiden. Det är ett första resultat och ett tecken på en borgerlig nationalistisk regims politiska utnyttjande av den fruktansvärda ekonomiska kris som drabbar landet, kriget och arbetarnas, böndernas, nationernas och ungdomens rörelse.

Den ekonomiska krisen

Under de två åren som gått sedan den islamska regeringen kom till makten har den varit oförmögen att lösa ett enda av de stora problem som orsakats av landets underutveckling och den fördjupade krisen som skapats av den imperialistiska blockaden och senare även av kriget med Irak. Allt detta underblåser massornas ökade missnöje med en regim som visar sig mindre och mindre förmögen att "förändra deras liv".

Enligt siffrorna från den iranska centralbanken har inflationen varit 56% de senaste åren, och visar en klar tendens att öka. Dr Mohsen Nourbajksh, som ersatte Banisadr's närstående Ali Reza Nowbari som chef för Centralbanken, erkände att inflationen skulle bli 30% i år.¹

¹ *Financial Times*, 22 juli 1981

Faktum är att inflationen påverkar matvaror och andra nödvändighetsvaror hårdast. Priserna på dessa har de senaste månaderna i en del fall fördubblats eller tredubblats.²

I jordbrukssektorn har produktionen trots höjda priser minskat sedan början av revolutionen. Importen av vete har stigit från 426 000 ton 1978-89 till 2 000 000 1980-81.³ Enligt de iranska tullmyndigheterna motsvarar kostnaden för matimporten hälften av de 11,4 miljarder dollar för all import.⁴

Situationen är inte bättre i industrisektorn. Trots krigsansträngningarna utnyttjas inte mer än högst 40% av den förrevolutionära produktionskapaciteten.⁵ Medan bygget av små privathus, framför allt i provinsstäderna har ökat något, har de stora byggnadsprojekten som hittills svarat för en avsevärd del av sysselsättningen avbrutits.

Totalt har bruttonationalprodukten minskat med 30% efter revolutionen. Arbetslösheten beräknas enligt officiella källor uppgå till mellan 2,5 och 4 miljoner utan att räkna med de över en miljon krigsflyktingarna.

Beror krisen på kriget? Krigskostnaderna — som inbegriper bidragen till flyktingarna och utgifterna för kriget i Kurdistan — rör sig kring en miljard dollar i månaden varav 400 miljoner dollar används till inköp av vapen och reservdelar (från Nordkorea, Libyen och även Västtyskland). Importerna som påverkats av den imperialistiska bojkotten och numera måste gå visa Dubai och emiraten i den persiska viken och andra länder i tredje världen, har blivit 25% dyrare.⁶

Enligt det islamska revolutionära partiets (IRP) ledare beror den 'ekonomiska krisen — på den iranska statens inflytande över landets ekonomi — i stor utsträckning på de sänkta inkomsterna från oljan och konsekvenserna därav.⁷ Alldeles före revolutionen stod den iranska staten själv för nästan femtio procent av industriinvesteringarna.⁸ Idag har den iranska staten dessutom kontrollen över flera hundra företag som nationaliserades eller ställdes under statens kontroll efter det att de utländska investeringarna och de iranska "taghoutis" flytt från landet.⁹

Omkring 1,5 av totalt 7,5 miljoner människor anställda utanför jordbrukssektorn arbetar inom ett eller annat område av den offentliga sektorn.

Regimens ekonomiska åtgärder

Men argumentet har två sidor. Med tanke på att den iranska staten har en så stor ekonomisk betydelse, att den dessutom styrs av ett enda parti som samtidigt kontrollerar regeringsmakten, har en väldigt stor majoritet i parlamentet och genom sina egna utsedda män har direkt kontroll såväl över de stora stiftelserna — som t ex de Egendomslösa stiftelse — som över de nationaliserade bankerna och industrierna, är det lätt att göra en bedömning av den ekonomiska politikens inriktning. Det är en sak att erkänna de objektiva svårigheterna, antingen de har sina rötter i det förflutna eller i den aktuella situationen. Men man måste också undersöka

² *Le Monde*, 22 juli 1981

³ Patrick Clawson, "Iran economy. Between crisis and collapse", *Merip Reports*, juli-augusti 1981.

⁴ *Afrique-Asie*, 6 juli 1981.

⁵ Patrick Clawson, op. cit.

⁶ Philip Shehadi, "Economic sanctions and iranian trade", *Merip Reports*, juli-augusti 1981.

⁷ Intervju av Ali Radjai, *Middle East*, juli 1981.

⁸ Jmf. Bechrang, *Iran, le maillon faible*, CEDETIM, Maspero.

⁹ 51 industrikomplex har exproprierats, 600 nationaliserats, hundratalsentals lägenheter, hus och de flesta hotellen har konfiskerats och överlåtits åt de bostadslösa, *Le Monde*, 24 juli 1981.

de politiska och ekonomiska åtgärder som vidtas och för vilka ledarna för den islamska republiken ensam ansvarar. En sådan undersökning är mycket avslöjande.

Medan jordbruksproblemen och jordockupationerna fördubblats sedan ett och ett halvt år tillbaka, har IRP i parlament och regering vägrat att tillämpa den berömda artikel 3 i jordreformlagen som föregriper möjligheten att fördela jorden.

Samma sak gäller ett dekret som offentliggjordes i januari, och som skulle möjliggöra upprättandet av monopol över utrikeshandeln. Den kraftiga oppositionen från basarerna och dess anhängare inom IRP hemlighöll ett projekt som skulle ge nio inköpscentraler monopol över utrikeshandeln.

Ett resultat av detta beslut att inte nationalisera utrikeshandeln är beslutet att bibehålla växlingskursen vid 75 iranska rialer mot en amerikansk dollar, trots att det med rådande inflationen i Iran hade varit normalt med en kurs på ett hundra rialer.

Den iranska staten skulle i själva verket tjäna på en sådan kurs. Staten är den huvudsakliga exportören (oljan stod för 95010 av förra årets valutainkomster). Statsbudgeten, som beräknas i rialer, grundas framför allt på oljeinkomsterna vilka betalas i dollar eller på grundval av en stark valutakort. Därför skulle varje dollar som man förtjänar på oljan betyda fler rialer för statsbudgeten. Dessutom skulle de ökade priserna på importerade varor på lång sikt stimulera utvecklingen av den iranska industrin.

Men även om en sådan devalvering verkar rimlig och förnuftig för vilken borgerlig ”utvecklings”-ekonomi som helst är den fortfarande alldeles för djärv för den islamska republikens nuvarande ledare. Sanningen är att en sådan devalvering skulle skada de stora import- och exportintressena i basarerna som tjänar grova pengar genom den övervärderade rialen. Till och med ingenjör Sahabi, som står ”liberalen” Bazargan nära, har angripit basarernas jättelika vinster. De uppgick till 1 200 miljarder rialer förra året, vilket är tre gånger så mycket som under shahens bästa år. Dessa vinster representerar något mindre än hälften av förra årets statsbudget.

Däremot har regeringen och parlamentet nyligen vidtagit ekonomiska åtgärder som har en mycket speciell inriktning. Den inriktningen leder inte till ett större oberoende gentemot imperialismen och tillgodoser inte heller de iranska massornas behov.

Den första aspekten av dessa åtgärder gäller relationerna med imperialismen. För att få ekonomin på fötter igen räknar den nuvarande regeringen med att ännu en gång öka oljeproduktionen. Den försöker därför att normalisera sina relationer med vissa utlandsinvestorer som fått sin egendom nationaliserad.

Under en lång tid betraktades mängden exporterad olja som en barometer med vars hjälp man kunde mäta landets utlandsberoende. Dessutom har regeringsplanerna på att öka den dagliga produktionen på mellan 700 000 och 1 000 000 fat till 2,5 fat per dag, väckt en berättigad oro över regeringens ekonomiska politik, inte minst med tanke på frånvaron av en verklig kampplan för att bekämpa det ekonomiska beroendet. Denna oro är desto mer berättigad då man ingått eller kommer att ingå ett antal avtal eller handelsförbindelser med forna imperialistiska partners. Så t ex annonserade regeringen i juli 1981 att den var villig att förhandla om kompensation till de västbanker som fått sina tillgångar nationaliserade.¹⁰ Den vidtog likaså åtgärder för att kompensera tyska läkemedelstruster som Hoescht och Bayer som varit

¹⁰ *Financial Times*, 27 juli 1981. *ibid.*

delägare i företag i Iran.

Detta försök till delvis normalisering av de ekonomiska relationerna med ett antal imperialistmakter (Frankrike, England — vars handel med Iran fördubblats 1980-1981 jämfört med föregående år — Västtyskland, Japan) gav ”liberalerna”, framför allt Banisadr, en möjlighet att anklaga IRP för ekonomiskt inkonsekvent ”antiimperialism”. Debatten om ökningen av oljeexporten och undertecknandet av kontrakt med utländska bolag var en av de största anledningarna till polemiken mellan IRP och Banisadr.

Offensiven mot arbetarnas erövringar

Den andra nivån av denna ekonomiska politik är en hård åtstramningsoffensiv som framför allt riktas mot de iranska arbetarnas erövringar. Idag, vid en tidpunkt då repressionen blir allt starkare, berättar den nya chefen för Centralbanken Mohsen Nourbaksh för det borgerliga etablissemangets *Financial Times* att ”även om jag inte är en helt övertygad monetarist (...) förs kampen mot inflationen genom reduktion och kontroll av penningmängden”.¹¹

Under den iranska ekonomins nuvarande förhållanden betyder detta framförallt en drastisk reduktion av handelsunderskottet som förra året var 11,4 miljarder USA dollar (utgifterna som orsakades av kriget med Irak märktes bara i den andra halvan av det iranska beräkningsåret som sträcker sig från mars 1980 till mars 1981)

Förutom att öka den nuvarande oljeexporten med 400 % (eftersom nya prishöjningar på oljan är osannolika på den internationella lågkonjunkturen och Saudi Arabiens prisdumpningar) har den iranska regeringen tänkt skapa en balanserad budget genom drastiska nedskärningar i kostnaderna för utveckling, och betydande höjningar av skatterna (30 %), och genom att göra den offentliga och nationaliserade sektorn lönsam, med allt vad det innebär i form av frysta löner eller avskedanden.¹²

Om dessa åtgärder genomförs kommer det helt säkert att innebära en upptrappning av konfrontationerna med den iranska arbetarklassen. Denna har ännu inte lidit några större nederlag. Men sedan flera månader tillbaka har de iranska kapitalisterna och regeringen ökat sina angrepp. Detta har blivit särskilt tydligt sedan Irak påbörjade kriget. Den iranska aggressionen, som av massorna uppfattades som ett försök att störta den islamska republiken, ledde till omfattande militanta och politiska mobiliseringar i fabriker. För att bemöta aggressionskriget och de kontrarevolutionära hoten, mobiliserade och organiserade sig arbetarna i många fabriker för att ta kontrollen över produktionen, kräva militär utbildning och i vissa fall kontrollera priserna på ransonerade varor i bostadsområdena.

När regeringen möttes av dessa mobiliseringar gav den efter litet (vad beträffar den militära utbildningen) för att undvika den viktigaste frågan: arbetarnas krav på befolkningen allmänna beväpning för att kunna försvara ”sin revolution”. Men samtidigt utnyttjade företagen och regeringen (och detta gäller såväl för Banisadr som för IRP:s politik) det patriotiska och nationella enhetsklimat som krigshysterin medförde, för att ifrågasätta de ekonomiska fördelarna som arbetarna tillkämpat sig. I en del fabriker förlängdes arbetsdagen från tio till tolv timmar. På många ställen avskaffades den lediga torsdagseftermiddagen. Lönerna hölls inte enbart kvar på samma nivå utan kars även ner genom att ”gåvor” till kämparna vid fronten och till flyktingarna automatiskt drogs ur arbetarnas löner.

¹¹ Direkta eller indirekta avskedanden eftersom staten hädanefter precis som förr, kunde vägra att ”nationalisera” företag som förklarats i konkurs av sina ägare.

¹² Jmf. intervjun med Ghassemlou, *Merip Reports*, juli-augusti 1981, som återupptar de ståndpunkter han framfört i sina samtal med Marc Kravetz från Liberation.

Ett växande missnöje

Det måste slås fast att arbetarklassen i början var mycket villig att acceptera dessa ekonomiska uppoffringar. Men mycket snart blev det klart för arbetarna att det var de som fick betala kostnaderna för kriget och för den ekonomiska krisen. Trots officiella dementier blomstrade den svarta marknaden. Jordreformen utvecklades inte. Det gjordes aldrig någon nationell plan för industriellt återuppbygge som kunde uppfylla förväntningarna på att detta krig skulle bli medlet för ett slutgiltigt brott med imperialismen.

Och framförallt vägrade regimen att vidtaga åtgärder för att göra slut på kriget. Tvärtom, kriget återupptog med större kraft, trots att den kurdiska motståndsrörelsen hade föreslagit att den skulle bekämpa de irakiska inkräktarna tillsammans med Teheran-regimen bara denna erkände kurdernas rätt till självstyre och till sina vapen.¹³

Både Banisadr och IRP vägrade att beväpna arbetarmassorna. Båda försökte med alla upptänkliga medel att utnyttja kriget för att stärka sina egna positioner inom statsapparaten. Banisadr stödde sig på den före detta imperiearméns militära hierarki, IRP på de förstärkta revolutionsgardena.

Flera strejker för löneökningar eller för erkännandet av olika arbetarorgan (shoras, delegatsråd) ägde rum. Till dessa hör strejken vid Pars pappersfabrik, busschaufförernas i Isfahans strejk, strejkerna vid Teherans elektricitetsbilag, skofabriken Kafch Melli och vid Irans nationella bilfabrik. Men dessa arbetarklassens strider förblev delvisa och begränsade. Förutom trycket från kriget — argumentet att ”ni kan inte strejka utan att det drabbar fronten” var särskilt effektivt bland oljearbetarna som befann sig endast några kilometer från de irakiska kanonerna — och regimen skrämselmanövrer, har arbetarna också hållits tillbaka av det långsamma uppbygget av en enad, nationellt organiserad arbetarrörelse, det iranska proletariats svaga traditioner av ekonomisk kamp och frånvaron av ett klart politiskt alternativ.

För sin del har regimen och företagen använt sig av allsköns metoder för att hålla tillbaka, begränsa och stävja en sådan förnyad agitation från arbetarnas sida. De har använt sig av avskedanden och till och med selektiva arresteringar av de mest framträdande förkämparna. De har använt kriget och arbetslösheten som påtryckningsmedel, de ökade Anjoman Eslamis (islamska föreningar) privilegier i fabriken på shoras bekostnad. De försökte systematiskt splittra upp shoras efter ideologiska skiljelinjer och använde sig ibland av gansterband (hezbohallah eller pasdars) som strejkbrytare.

Allt detta förklarar varför det växande missnöjet med regimen ännu inte har lett till omfattande sociala strider och varför det delvis sugits upp av Mujaheddin eller utnyttjats av Banisadr till sin egen fördel.

Mujaheddins styrka

I december 1980 och även i mars 1981 lyckades Banisadr samla hundra- tusentals människor på sina möten i Teheran och i provinserna. Hans popularitet berodde mindre på den tvivelaktiga och omtvistade roll han spelade under kriget än på det faktum att han blev mer och mer öppen hjärtig i sin kritik av regimen principlösa ekonomiska politik och framförallt av dess attacker på yttrandefriheten (förbud mot partier, återupprättande av ”öga för öga”-lagar nedläggning av tidningar, IRP:s monopol på massmedia).

¹³ *Mojahed*, franska utgåvan, maj-juni 1981.

Men framförallt har det blivit Muja-heddins folkliga islamska progressiva organisation som dragit fördel av det växande missnöjet, särskilt bland ungdomen. Redan 1980 visade storleken på mötena under Massoud Rajavis presidentkampanj organisationens inflytande. Mujaheddin fick en stor del av sitt stöd som ett resultat av: sitt tidigare hjältemodiga motstånd mot shahen och dennes förtryck; det stalinistiska Tudehpartiets okritiska stöd till regimen; och splittringen inom Fedayin (majoriteten) på frågan om IRP:s ledarskap. Mujaheddins förhållanden till regimen har varit motsägelsefullt. Trots att det haft viktiga band med en minoritet inom shiite-hierarkin (ayatollah Taleghani och shejk Ali Tehrani) har organisationen vägrat att överlåta den stora mängd vapen den innehar. Mujaheddin stödde ockupationen av den amerikanska ambassaden. med dess stöd till de förtryckta nationaliteternas rörelse, särskilt kurderna, var ett av huvudskälen till att dess presidentkandidatur underkändes och att den utsattes för attacker särskilt i samband med stängningen av universitetet.

Under kriget med Irak deltog de modigt i organiseringen av försvaret av Khuzastans städer under den irakiska framryckningen. Vid den tidpunkten hade deras tidning *Mujahid*, som är olaglig, en upplaga på 200 000 exemplar. I början på 1981 slöt Mujaheddin ett avtal om enhetsagerande med Kurdistans demokratiska parti (KDP).

Mujaheddins popularitet ha?" också att göra med det faktum att organisationen sedan ett år tillbaka, och framförallt sedan universitetet stängdes är den organisation som, med undantag för de förtryckta nationaliteternas rörelse, är mest utsatt för repressionen.

Attackerna som genomfördes av de IRP organiserade hezbohallas — ofta med den direkta delaktigheten och godkännandet av Pasdaran — mot Mujaheddins lokaler och möter, och mot enskilda kända medlemmar och sympatisörer ledde före konfrontationerna i juni 1981 till att mer än femtio Mujaheddin-medlemmar dödades och flera hundra skadades.

I ett brev till Khomeini andra maj 1981 protesterade Mujaheddin mot denna förföljelse och förklarade:

”Vi vill ta detta tillfälle i akt för att notera att det som drabbar oss i grunden är det samma som drabbar majoriteten av befolkningen i ”nationen” — en nation som för varje dag allt mer upplever att den saknar de mest grundläggande materiella tingen lika som de principer och idéer som de hade hoppats att revolutionen skulle förverkliga. Folket är medvetet om att jorden precis som rikedomarna och privilegierna fortfarande är i samma händer och inte är fördelade. Friheten existerar inte och vad gäller kampen mot imperialismen har staten inte verkställt sin uppgift. Denna situation har sin förklaring först och främst i denna bittra sanning: Även om ”alla” som ni säger har genomfört revolutionen, har dess frukter tillfallit en enda grupp som försöker kontrollera massmedia och alla dess verktyg för att med hjälp av propaganda kunna rättfärdiga sina handlingar”

Brevet nämner också de höga levnadsomkostnaderna, arbetslösheten, attackerna mot de demokratiska rättigheterna, de 1 200 miljarderna rialer som basarerna gjorde i vinst, de miljarder dollar ”som tas från de egendomslösa och går till de s k kreditorerna, den förra regimen mutkolvar eller amerikanarna”, sedan ber man om ett samtal med Khomeini som

”ska leda till lösningar, utveckla nationell förståelse, återskapa hoppet om en fredlig samexistens och på detta sätt avskaffa de interna oroligheterna”.¹⁴

Detta är det allmänna sammanhang inom vilket striderna har utkämpats i den islamska republikens topp.

Det finns naturligtvis goda anledningar att kritisera Mujaheddins stöd till olika borgerliga

¹⁴ *Inprecor*, nummer 87-88, 30 oktober 1980.

grupper och gestalter, speciellt Banisadr som framställs som ”ett mindre ont”.

Det finns också anledning att frukta att deras ideologiska bakgrund och särskilt deras populistiska synsätt, vilket har fått dem att undervärdera de speciella uppgifterna för att återuppbygga en enad centraliserad organiserad arbetarrörelse, nu kan leda till att de griper till olika väpnade konfrontationer med regimen i vilka de försöker ersätta massorna med sig själva.

Allt detta betyder naturligtvis mycket för den iranska revolutionens framtid.

Detta förklarades i en resolution som antogs av Fjärde Internationalens Förenade Sekretariat i juli 1980:

”I de kommande striderna som direkt berör de arbetande massornas intressen kommer dessa att gå mycket längre än Khomeini ledningen. De kommer att mer eller mindre direkt gå emot regimen, och kommer att utveckla sina egna stridsinstrument (shoras, kommittéer, milis, etc.) Genom denna utveckling och genom det växande missnöjet bland folket har grupper som Mujaheddin och Fedayin sett sin åhörarskara och styrka växa.

Trots detta, och utan ett alternativt proletärt ledarskap kommer massorna trots allt att förbli låsta på det politiska planet i lösningar som i sista instans inte innebär ett brott med klassarbetet.”¹⁵

Stalinismens förräderi

Men den tolkning som stalinisterna i Tudehpartiet och deras bröder i ”majoritets fraktionen” av Fedayin gör av den pågående konflikten enligt vilken denna enbart är en motsättning mellan en ”radikal”, ”anti-imperialistisk” flygel (PRI och Khomeini) och delar av den ”liberala”, pro-imperialistiska, iranska bourgeoisin som förkroppsligas av Banisadr, härrör ur ren och skär förfalskning. Trogen den stalinistiska mensjevikiska uppfattningen om revolutionen i etapper (stadier), och den bucharinska teorin om en allians mellan de fyra klasserna, har Tudeh och ”majoritets” fedayin förklarat att kampen mot imperialismen står på dagordningen i Iran, och att allt annat (förtrycket av nationella minoriteter, attackerna mot de demokratiska rättigheterna, stoppet för jordbruksreformen, förtrycket av arbetarna) enbart är ”sekundära motsättningar”. Det är ingen slump att Tudehpartiets tidning, ”Mardon”, i sin kritik av Mujaheddin i januari skrev att deras sätt att agera liknar den chilenska vänsterns som ”på så sätt bidragit till störtandet av Allen-des folkregering”.¹⁶

Tudehpartiets generalsekterare, Nouredine Kianouri, klargjorde redan efter ”Mardon” senaste förbud hur långt de iranska stalinisterna var villiga att driva sin politik: ”Även om vi tvingas ställa vår organisation utanför lagen och förfölja våra militanter, kommer vi att fortsätta att försvara imam Khomeinis linje som innebär en kamp mot imperialismen och dess lokala agenter, ”liberalerna” och ”maoisterna”. Vårt ställningstagande i den frågan grundar sig vare sig på partiska övervägande eller taktiska manövrer. Vårt stöd till revolutionen är av strategisk art”.¹⁷

Detta uttalande förtjänar en plats i en antologi över stalinismens förräderi, vid sidan av liknande uttalanden som de irakiska, egyptiska och sudanesiska kommunistpartierna gjorde på sin tid. Vi kan slå vad om att ”stödet av strategisk art” har något med de sovjetiska diplomaternas intressen i området att göra... Nouredine Kianouri har än en gång gått till attack sedan massavrättningarna. I ett uttalande till AFP har det stalinistiska partiets ledare,

¹⁵ Citeras i Eric Rouleau i *Le Monde*, 23 juli 1981.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Leon Trotskij, *Tredje Internationalen efter Lenin*, s. 293-294 i franska utgåvan.

efter att med tillfredsställelse ha konstaterat ”framstegen (som regeringen åstadkommit) för tendensen att normalisera relationerna till de socialistiska länderna” förklarat (byråkratiskt-misstag) att Banisadr och ledaren för Mujaheddin, Manoud Radjai borde ”låsas in tillsammans i ett psykiatriskt sjukhus”. Samtidigt som han godkände avrättningarna, förklarade han: ”ledarna för de kontrarevolutionära grupperna är mördare och förtjänar att bli avrättade”. Vad beträffar ”den ungdom som vilseletts av Mujaheddins propaganda (...) borde den omskolas i arbetsläger...”

Revolutionära marxister skiljer mellan bourgeoisien i ett förtryckt land och den i ett förtryckarland, även om den förra hänger sig åt kontrarevolutionen. Inte heller idag, skulle vi ha en neutralitets inställning eller en pacifistisk eller defaitistisk inställning i händelse att en imperialistmakt, vilken som helst, angrep den islamska republikens regim. Men ur det drar vi inte slutsatsen att den nationella bourgeoisien i ett icke-kolonialt land i en period av demokratisk revolution skulle vara mer progressiv och revolutionär.

Det neokoloniala oket tillmäter inte den nationella bourgeoisien, en av dess beståndsdelar eller dess politiska representanter, en revolutionär karaktär.

Imperialismen, bourgeoisien och kontrarevolutionen.

Den redan citerade resolutionen om situationen i Iran som Fjärde Internationalens förenade sekretariat antagit, fastlår:

”Vilka strider som förs mot shahen och vilka hans positioner i konfrontationerna med den amerikanska imperialismen än må vara, vilka konfrontationer fraktioner av den shiitiska hierarkin med delar av bourgeoisien än må ha, fyller Khomeinis ledarskap rollen av ett borgerligt ledarskap genom sina band med det nationella kapitalet (den stora bazaren) genom den shiitiska hierarkins ekonomiska tillgångar (bland annat fastighetsinnehav), genom det ekonomiska, sociala och politiska innehållet i regimens program, genom de band det vidmakthåller med imperialismen (Europa, Japan), och genom sin roll i upprätthållandet av statsapparaten”.

Lärdomen från alla koloniala revolutioner, från de segerrika koloniala revolutionerna (Kina, Vietnam, Kuba), är att ingen nationell bourgeoisie står på samma avstånd från imperialismen, å ena sidan och de exploaterade och förtryckta massorna i sitt eget land å den andra. De befinner sig snarare närmare ”sina” arbetare och fattigbönder än de imperialistiska makterna. För som Trotskij påpekat:

”Frågan om bourgeoisiens natur och politik skär tvärs igenom av hela den inre klasstrukturen i det land som bedriver en revolutionär kamp, den historiska epok inom vars ramar denna kamp utvecklas, av styrkan i de ekonomiska, politiska och militära banden som förenar den inhemska bourgeoisien men världsimperialismen i sin helhet eller med delar av den, och — vilket är det viktigaste — av den inhemska arbetarklassens självaktivering och styrkan av banden med den internationella revolutionära rörelsen.

En demokratisk revolution eller nationell befrielse kan tillåta bourgeoisien att utvidga sina exploateringsmöjligheter. Arbetarklassens självständiga ingripande på den revolutionära arenan hotar att frånta dem alla dessa möjligheter.”¹⁸

Det är inte för att bättre kunna bekämpa imperialismen (vi har redan visat i detalj vilken dess ekonomiska politik har varit) som PRI inlett en kamp mot Banisadr. Det är inte heller på en rent ideologisk strävan att upprätta en teokratisk stat (även om islam är det moraliska argument som PRI utnyttjar för att legitimera sitt agerande och den repressiva lagstiftningen). De konflikter mellan olika delar av bourgeoisien som har utvecklats i Iran, skär tvärs igenom

¹⁸ ”taghoutis”, termen används ofta som benämning på motståndarna till den islamska republiken.

motsättningarna mellan de väsentliga klasserna i landet.

I teserna om den nationella och koloniala frågan som antogs på Kommunistiska internationalens II:a kongress, 1920, skrev Lenin:

”I de förtryckta länderna finns det två rörelser som varje dag skiljs alltmer åt: den första är den borgerliga, demokratiska och nationalistiska rörelsen som har ett program för politisk självständighet och borgerlig ordning; den andra består av bönder och arbetare, utbildade och fattiga som kämpar för att befria sig från all typ av exploatering. Den första försöker vägleda den andra och har ofta delvis lyckats. Men kommunistiska internationalen och de partier som ansluter sig till den måste bekämpa denna tendens och försöka att hos arbetarmassorna i kolonierna utveckla känslan av att tillhöra en oberoende klass”.

Det är i syfte att bidra med en kapitalistisk lösning på den ekonomiska krisen och återskapa ackumuleringen, krossa de förtryckta nationaliteternas rörelse, hejda och bryta arbetarnas, fattigbönderna och ungdomens frammarsch som PRI gått till ett så våldsamt angrepp såväl mot Banisadr som dess motståndare på vänsterkanten. Allteftersom folkets misstroende ökade såg sig PRI i allt större utsträckning tvingat att kontrollera hela statsapparaten. Detta utesluter inte nya taktiska ”vändningar” i förhållande till Irak eller imperialismen.

Khomeinis personliga engagemang

Två saker understryker detta: ”konsensus”, ”den nationella enheten”, som den islamska republikens ledare dragit fördel av efter kriget med Irak var när allt kommer omkring kortvarigt i förhållande till det som hände efter ockupationen av den amerikanska ambassaden i Teheran.

Detta förklarar också på vilket sätt PRI, för att besegra Banisadr, behövde Khomeinis personliga inblandning till skillnad från då Matine Datarys nationella demokratiska front förbjöds i augusti 1979, eller då Bazargan tillintetgjordes i november 1979. Den prestige som Khomeini fortfarande åtnjöt hos massorna, delar av bourgeoisien och statsapparaten var det som definitivt ändrade balansen till PRI:s fördel.

Detta kommer att få konsekvenser för framtiden, eftersom det markerar en förändring i Khomeinis förmåga att spela en bonapartistisk roll lik den han spelat i bourgeoisien eller t o m delvis över det iranska samhällets viktigaste klasser. Detta gäller desto mer då maktens gravitationscentrum inom PRI förskjutits i riktning mot de mer fundamentalistiska tendenserna som symboliseras av män som Ghaffari, Hassan Ayat (som förra året organiserade attackerna mot universitetet) eller Nabavi, en paramilitär grupp jämförbar med de muslimska ”bröderna”, som står Mujaheddin och Islam nära.

Vilka dimridåerna denna än må stödja sig på och vilka allianser som de andra än må ingå, så leder den senaste tidens händelser närmare den avgörande dagen för öppen brutal konfrontation mellan revolutionen och kontrarevolutionen.

Ur *Fjärde Internationalen* 5/1981

Iran: Stoppa repressionen försvara de demokratiska rättigheterna.

Uttalande från redaktionen för ”*Socialist Challenge*”

Den iranska revolutionen är i fara. Ända sedan shahen störtades har Khomeiniregimen visat sig vara kroniskt oförmögen att stabilisera ekonomin. Massorna står inför en ökande arbetslöshet, en blomstrande svart marknad och svåra varubrister.

Hundratusentals människor har flyttat in till städerna från landsbygden och krigsområdena. Det Islamiska Republikanska Partiets regim (IRP) har, inför utsikten av en ekonomisk kollaps och ett politiskt kaos, svarat med en besinningslös repressionsvåg mot alla oppositionella.

Hundratusentals människor avrättas dagligen. De så kallade ”revolutionsgardisterna”, de halvfascistiska gatubanden *hezbohallis* och de islamiska domstolarna ansvarar för ett tilltagande blodbad på alla som kämpar för att försvara revolutionens landvinningar.

Krisen fördjupas

Förra veckan utlyste statsåklagaren nya dekret under vilka vem som helst som arresterats för att ha ”skapat oro” kan avrättas samma dag, baserat på två vittnesmål, barn under tolv år kan avrättas, och de som arresteras med skador från strider med regeringsstyrkor kommer att ”tillfogas ytterligare skador” innan de avrättas. Denna repression är speciellt inriktad mot det väpnade motståndets huvudstyrka, vänsterorganisationen Mujaheddin.

Många som stött den mäktiga iranska revolutionen mot shahen kommer att bli bestörta av denna utveckling. Den ”islamska” Khomeiniregeringen har visat att den inte sitter inne med några lösningar på massornas problem. I takt med att krisen fördjupas förvärras repressionen.

Hur har den iranska revolutionen hamnat i denna uppenbara återvändsgränd?

Revolutionen mot shahen 1979, var en av de mest omfattande och djupa massmobiliseringar som världen skådat under efterkrigsperioden. Inför miljoners revolutionära aktivitet föll shahens armé — en av de största och bäst utrustade efter kriget — ihop som ett korthus.

Givet denna grad av mobilisering, och shahens allians med västvärlden, särskilt med USA-imperialismen, hade revolutionen en enorm antiimperialistisk och antikapitalistisk potential.

Återstabilisering

Under året som följde på revolutionen, utvecklades massornas egen aktivitet och självorganisering språngartat. Det förekom strejker, demonstrationer och på fabrikerna bildades arbetarkommittéer — *shoras*. Men arbetarklassen saknade förmåga att införa sitt eget styre.

I revolutionens efterdyningar krossades shahens regeringsapparat — den högsta arméledningen, den hemliga polisen, Savak, och statsbyråkratin. Detta berövade de kraftfullaste delarna av bourgeoisin (baserade på storindustrin och länkade till multinationella företag) ett instrument för att återupprätta sitt herravälde.

Men avsaknaden av en kraftfull arbetarrörelse, och frånvaron av ett högre klassmedvetande bland de iranska arbetarna förhindrade arbetarklassen att uppnå självständighet i förhållande till bourgeoisin och ”islamska” politiker.

Den regering som tillträdde efter shahens fall smidde en allians mellan Mullor och andra

islamska rättrogna å ena sidan, och småkapitalister, köpmän och butiksinnehavare å den andra.

Politiker som den förste premiärministern Bazargan, företrädde denna grupp små-kapitalister som farit illa under shahen. Deras projekt var att återuppbygga en kapitalism Iran som skulle gynna deras klass.

Men det har visat sig omöjligt att stabilisera kapitalismen i Iran på en sådan grund.

Medan den försökt spela en ”bonapartistisk” roll mellan huvudklasserna, har den haft att avvisa både kraven från arbetarklassen och ansträngningarna från den ”liberala” bourgeoisie som velat återupprätta kapitalismen på en pro-imperialistisk grundval.

Den avgörande makten har emellertid stannat i händerna på Mullahs genom tillgången till en apparat som knyter samman deras halvmilitära styrkor, moskéer och basarerna.

Under åtminstone 18 månader efter shahens fall lyckades denna allians upprätthålla en avgörande bas bland de arbetande massorna.

Trots oförmågan hos den iranska arbetarklassen att införa sitt eget styre förblev imperialismen obevekligt fientlig till Khomeniregimen. Revolutionen berövade dem deras viktigaste polis i regionen — shahens tunga styrkor.

Den iranska revolutionen fortsatte att utgöra en allvarlig orsak till obalans i regionen. Dess effekter var särskilt märkbara i länder som Egypten där en militant islamism hotade status quo.

Vändpunkten

USA-imperialismen skulle helst vilja störta regimen och ersätta den med en ny högerregering — möjligen stödd på armén — just så som man gjorde i den CIA-organiserade kuppen 1952.

Genom offensiven mot de mest avancerade delarna av massorna gör Khomeiniregimen grovjobbet för imperialismen och bereder vägen för just en sådan högerkupp.

Händelserna i somras utgjorde en vändpunkt i den iranska krisen. Skrämda av tillväxten i stödet till oppositionen gick regimen till en mördande attack på en Mujaheddindemonstration och dödade hundratals människor.

Mujaheddin svarade med en bombkampanj mot regimens ledarskap och dödade några av nationens mest framträdande politiska figurer. Varje dag för med sig nya rapporter om maskingevärsstrider i Teheran.

Utmanade av en öppet pro-imperialistisk höger liksom även växande andel av de arbetande massorna är regimens dagar nästan säkert räknade. Frågan är bara vad som skall ersätta den?

Det skulle vara en illusion att tro att hela regimens sociala bas skulle ha försvunnit, vilket också mobiliseringarna mot morderna klart visade. Men Iran är ett samhälle i gungning; i hundratusental har de fattiga och fördrivna vällt in i Teheran.

Regimens sociala bas vilar nu till en växande del på dessa fördrivna. Rekryterna till revolutionsgardet och ”hezbollahis” kommer från de utblottade ungdomsgängarna på gatorna. De är inte i något avseende någon mer avancerad del av ungdomen.

Den huvudsakliga oppositionen till IRP utgörs av Mujaheddin. Dess strategi innehåller två centrala problem.

För det första har de inlåtit sig på ett regeringssamarbete med den tidigare presidenten

Banisadr, som de betraktar som Irans laglige president. Detta har nu utvecklats till en exilregering med Banisadr som president. En sådan blockbildning bortser från frågan om arbetarnas klass-självständighet och knyter upp motståndet till denne borgerlige politikers projekt.

För det andra så lämnar deras strategi av bombningar och militära konfrontationer massorna som åskådare och misslyckas med att mobilisera dem runt ett program som svarar mot deras sociala och politiska behov.

Detta misslyckande är en björntjänst till uppgiften av ett förberedande på att ersätta den nuvarande regimen med en arbetarregering. Dessutom lämnar det massorna dåligt rustade att handskas med en höger- eller pro-imperialistisk kupp — som bara skulle kunna besegras av massmobiliseringar.

Vilken kritik vi än må rikta mot Mujaheddin kan vi inte på något sätt likställa deras misstag med IRP-regimens kriminella handlingar. I själva verket är Mujaheddins terrortaktik just ett svar på Khomeinis repressionsvåg.

Irans arbetare har inte besegrats i en frontalattack. Deras potentiella styrka förblir enorm. Inom några områden förblir de gamla *shoras* intakta om än under förklädnad som ”Islam-kommittéer”.

Massaktion

Men att försvara revolutionen får inte på något sätt förväxlas med försvar av regimen. Arbetarklassen måste lägga grunden för störtandet av denna regim.

Det bästa sättet att förbereda detta är — menar vi — att skapa en bred front för massaktioner i försvar av de demokratiska rättigheterna mot repressionen. Detta är också den bästa förberedelsen för att kunna svara på de ofrånkomliga försöken från monarkistiska styrkor att gripa in. Under sådana omständigheter skulle alla anti-monarkistiska krafter enas på ett liknande sätt.

Men om inte arbetarklassen hävdar sig mot den islamska repressionen idag, så kommer den att vara oförmögen att hävda sina egna klassintressen.

Kampen för arbetarklassens självständighet måste gå genom skapandet av organisationer som förmår mobilisera arbetarna, men som bryter med borgerliga politiker av varje märke. Slutligen måste denna process uttryckas genom att skapa ett politiskt parti som kan representera de iranska massorna.

Medan repressionen fortskrider i Iran, måste vi socialister ytterligare öka våra ansträngningar till försvar av den förföljda iranska vänstern.

Översatt från *Socialist Challenge*, 8 oktober 1981

Ur *Fjärde Internationalen* 1/1983

Gerry Foley

Krig och revolution i Iran

Intervju med en representant för HKS

Fråga: Vad anser HKS att kriget mellan Iran och Irak har inneburit politiskt? Vilka var de politiska motiven bakom det och vad har det inneburit för den iranska revolutionen?

Svar: Kriget mellan Saddam Husseins baathregim och den iranska regim som domineras av Khomeini och kretsarna kring honom har nu gått in på sitt tredje år. Under de två senaste åren har krigets karaktär, och följaktligen arbetarnas och de förtryckta massornas inställning till det, genomgått stora förändringar. Dessa förändringar har följt samma utveckling som avgörande politiska faktorer i Iran, d v s den iranska revolutionens utveckling och den borgerliga statens återuppbyggnadsprocess efter att den gamla statsapparaten brutits ned av massrevolten 1978-79. Den tydligaste förändringen i kriget är att medan det började som en invasion av den irakiska armén så har nu Saddam varit tvungen att dra tillbaka sina styrkor över den ”internationella gränsen” Och det är Khomeinis soldater som skickas över till Irak på massiva offensiver. Om man inte tar hänsyn till förändringarna i krigssituationen kan man lätt falla offer för misstag och förenklingar och tro att det två regimernas nuvarande syften helt enkelt är en förlängning av de tidigare. Det vore t ex fel att godta de iranska anspråken på att föra ”samma gamla defensiva krig” men nu innanför Iraks gränser. Iraks befolkning kan naturligtvis inte tro iransk press och regering när de i samband med den senaste offensiv trumpetade ut att ”de islamska kämparna” befann sig inom hundra kilometer från Bagdad (det är i själva verket det ungefärliga avståndet mellan Iraks huvudstad och den iranska gränsens närmsta punkt), eller när den iranska regeringen förkunnar att dess huvudsyfte är att befria shiiternas heliga städer Nejaf och Kerbala i södra Irak. I verkligheten heter den iranska invasionsstyrkans huvudbas ”Nejafbasen”.

Nu finns inget tvivel, om det någonsin funnits, om att Saddam började detta krig med de reaktionära arabstaternas och världsimperialismens tysta stöd i avsikt att försvaga den iranska revolutionen och minska de hot denna medförde mot reaktionens intressen i Mellanöstern. Därför kunde inte revolutionära marxister förhålla sig neutrala. Kriget var helt enkelt inte ett krig mellan två reaktionära, borgerliga stater. Det gav ett tillfälle för reaktionära krafter att strypa den iranska revolutionen. Och — detta måste klart inses — det avsåg inte bara att krossa den iranska revolutionen utifrån utan också att förändra maktbalansen inom landet till förmån för reaktionen, även den reaktion som finns i Khomeinis regering.

Krig medför stor social, politisk och ekonomisk förvirring: de är inte någon sorts fotbollsmatcher i stor skala. Vanligtvis förekommer en slags medbrottslighet mellan borgerliga regimer som befinner sig i krig, d v s en medbrottslighet gentemot deras respektive arbetarklass och förtryckta befolkning. Det är mycket sällsynt att borgerliga regimer försöker bryta ned den borgerliga sociala formationen i ett annat land, vanligen har man någon idé om att så småningom komma överens. För att t ex anta att Khomeinis regim skulle vilja förstöra Saddams i grunden måste man anta att Khomeinis regering verkligen ville sprida en revolutionär resning i området. Syftet var i själva verket, precis som vore fallet med vilken borgerlig regering som helst, att kväsa resningen i det egna landet, inte att sprida den. Samtidigt som man i viss utsträckning försökt utnyttja massornas missnöje med Saddam i Irak har man aktat sig för att uppmuntra en massresning som kunde bli okontrollerbar.

Myntets andra sida är khomeiniregimens beslutsamhet i att stärka greppet om den inhemska situationen genom att dra fördelar av de slag mot den iranska revolutionen som åstadkommit av den irakiska invasionen. Inom khomeiniregimen har även högern på olika sätt försökt dra fördel av invasionen för att stärka sin position.

Kort sagt: kriget har inte varit en tvådimensionell militär konflikt utan en tredimensionell politisk, social och militär kamp där det som huvudsakligen stått på spel är massrörelsens framtid i Iran. Därför borde revolutionärer i Iran och i området försöka mobilisera de förtryckta massorna i båda länderna för att stå emot aggressionen från baathregimen. Den centrala uppgiften för denna kampanj bör vara att försvara den iranska revolutionen och göra slut på detta krig.

Fråga: Har Saddams regim helt enkelt agerat som ombud för imperialismen när den dragit igång kriget?

Svar: Nej, nykoloniala regimers förhållande till imperialismen är inte så enkelt. Baathregimen hade sina egna sociala intressen, sina egna målsättningar och sin egen strategi för att handskas med imperialismen och med den irakiska bourgeoisins specifika nationella intressen. Inte någonstans inom regionen har den iranska revolutionen fått större följder än i Irak. Den gav impulsen till en resning från den skhiitiska oppositionen mot Saddam (som i realiteten är en rörelse bland fattiga bönder, särskilt i södra Irak). Den öppnade vägen för den kurdiska rörelsen som kämpar mot nationellt förtryck. Den uppmuntrade en ny våg av antiimperialistiska känslor under en period då den irakiska bourgeoisin förberedde en kursomvändning mot ökad integration i den världskapitalistiska marknaden. Saddamregimens svar på den iranska revolutionen blev en vändning åt höger, både internt och internationellt, vilket innebar samarbete med fördrivna generaler och politiker från shahens regim, som Bakhtiar och Oveissi. Irak började öppet förespråka att Khomeinis regering skulle störtas av högerkrafter och systematiskt stödja kontrarevolutionära projekt och kupplaner i Iran. Den militära aggressionen som sattes igång i full skala i september 1980 var helt enkelt den logiska förlängningen av denna baathpolitik. När Saddam gick till angrepp lyckades han emellertid dra fördel av khomeiniledningens reaktionära och chauvinistiska politik som t ex det brutala förtrycket av den arabiska minoriteten i Iran, regimens ”stor-iranska” och nationalistiska uttalanden som kommit höljda i ”pan-islamisk” retorik och den nya regeringens vägran att ta avstånd från det ensidiga gränsfördrag som shahen 1975 tvingat på Irak. Även om arabiska stater och organisationer inte protesterade öppet mot förtrycket av de iranska araberna satte det djupa spår. Khomeini gav t ex order om att PLO:s huvudkontor i Ahwaz, en av de större städerna i det arabiska området, skulle stängas.

Baathregimen försökte också få stöd från emiraten kring Persiska viken och Saudiarabien. Den sökte i viss utsträckning fylla den lucka som uppstått i och med shahregimens fall, och bli en av imperialismens viktigare gendarmer i området, d v s få ett privilegierat förhållande till imperialismen. Baathregimen hoppades också att kriget skulle hjälpa till i deras plan att skifta över sina allianser från Sovjetunionen till USA (detta hade börjat 1979, sedan man brutit med den syriska regimen). Redan före kriget hade Irak fått uppmuntrande signaler från USA-imperialismen, om än indirekt genom Saudiarabien. Mer direkt erbjöd de franska imperialisterna sin hjälp för att återta positioner i området genom Irak. Det fanns emellertid motsättningar mellan USA-imperialismens och baathregimens avsikter. Bl a har USA efter shahens fall alltmer tvingats ta sin tillit till sionismen som den ”strategiska” allierade i Mellanöstern. Under inga omständigheter kunde man lita på Saddam som en huvudgendarm. Sionisterna har också klart visat att de inte kan godkänna ett stärkande av den irakiska

regimen. Allmänt var det i USA-imperialismens intresse att hålla Irak svagt och beroende så att axeln Israel-Egypten-Saudiarabien inte skulle störas. Detta faktum tycks åtminstone delvis förklara varför den sovjetiska byråkratin har varit villig att fortsätta betala det höga och stigande politiska priset för att fortsätta att stödja Irak i ett krig mot den iranska revolutionen. I själva verket har både Tudeh (det iranska kommunistpartiet) och det irakiska kommunistpartiet fördömt baathisternas aggression. Likafullt har Kreml fortsatt att förse Irak med avgörande militär utrustning. Detta kan svårligen förklaras bara som ett uttryck för ett bland andra diplomatiska intressen, med tanke på att Kremels huvudallierade i området är Syrien, (en fiende till regeringen i Bagdad), och att Moskva har flirtat häftigt med den Islamiska Republiken.

När m a o revolutionärer i området förklarade att detta krig tjänar imperialismens intressen (särskilt då Washingtons) var det inte för att man ansåg att regimen i Irak direkt för en USA-politik. Objektivt sett tjänar kriget imperialismens syften genom att skapa en situation inom vilken denna kan stärka sin militära position i området och trappa upp sina förberedelser för en militär intervention i ett senare skede. I detta sammanhang blir, ur imperialismens synvinkel, en försvagning av den iranska regimen önskvärd. Av alla dessa skäl har det för revolutionärerna uppstått svåra taktiska problem kring frågan hur man skall mobilisera massorna mot den irakiska aggressionen. Samtidigt som vi betonar att vi måste fördöma detta krig mellan två halvkoloniala, borgerliga stater och kämpa för ett ovillkorligt tillbakadragande av de irakiska trupperna till den gräns som gällde före 21 sept. 1980, betonar vi också att detta krig inte tjänar de irakiska eller iranska massornas intressen. Detta betyder att samtidigt som vi arbetade för att mobilisera de iranska massorna mot den militära aggressionen varnade vi för den fälla ett försvar av khomeiniregimen och hjälp åt den att nå sitt mål innebär, nämligen att använda massornas känslor mot den irakiska aggressionen som ett medel att genomföra sina egna chauvinistiska syften.

Vi måste också utgå från ståndpunkten att hotet inifrån mot revolutionen är minst lika stort som hotet utifrån och att de båda i själva verket är knutna till varandra. Vi kunde inte försvara en revolution mot Saddam genom att helhjärtat ställa upp för kontrarevolutionen i Iran som även omfattar khomeiniregimen.

Fråga: Hur var det möjligt att mobilisera massorna mot det irakiska anfallet oberoende av och i opposition till khomeiniregimen som ju har kommit till makten till följd av den revolutionära resningen?

Svar: Det är en förenkling att se khomeiniregimen som ett resultat av massornas uppror och resning. Khomeini ville inte ha en resning. Han hämtade sitt stöd från massmobiliseringarna mot regeringen för att försöka få den att ge honom makt i toppen. Resningen leddes i själva verket i Teheran av Mujahedin och Fedayin.

I Kurdistan genomförde kurderna sin egen revolutionära motsvarighet till vad som skedde i persiska centra, men under eget ledarskap. De godtog aldrig Khomeinis ledarskap. Detta förklarar varför Khomeini inom en månad efter shahens fall startade urskillningslösa attacker mot kurdiska centra. Massornas självorganisering gick längre i Kurdistan än i de delar av landet där Khomeini hade total kontroll. Bönderna började ta jord först i Kurdistan och Turkmenistan, ett område bebott av ett mongoliskt folk som talar ett turkiskt språk och som varit brutalt förtryckt. Ingenting har tillåtits tryckas på deras eget språk. Den första bok att publiceras blev en liten samling poesi som kom efter shahens fall. Khomeinis pasdarer brände varje exemplar de kunde finna.

Den massrörelse som ledde till upproret splittrades dessutom mycket snabbt efter shahens fall. Inom två månader hade Khomeinis styrkor lyckats förstöra eller isolera och terrorisera kommittéerna lokalt och på fabrikerna och börjat göra häftiga angrepp på de landvinningar som nåtts av massorna. Massrörelsen slogs inte ned, konfrontationer ägde rum, men samma politiska problem kvarstod. Det är fel, och farligt, att påstå att revolutionen var densamma när irakierna gick till angrepp i september 1980 som i februari 1979, halvtannat år tidigare, alltså en de förtryckta massornas rörelse under ledning av Khomeini. På grund av Khomeinis angrepp på massornas rörelse och på grund av de ökade förväntningar, bland just massorna hade revolutionen kommit att få två helt motsatta betydelser för den stora majoriteten av förslavade och förtryckta i Iran. Å ena sidan fanns själva den revolution som innebar de förslavades och förtrycktas kamp för en spridning och ett samordnande av de oberoende fabriksråden ("shora") och för arbetarkontroll. Å andra sidan fanns "revolutionen" (d v s den "islamska") som innebar att de oberoende "shora" skulle förstöras genom att man införde islamska "shora" (som vare sig var valda eller demokratiska utan antivänster) och inrättade regimens kommittéer som vakthundar under namn av Islamska Förbund (Anjomanhaye Eslami), politiskt styrda av Islamska Republikanska Partiet (IRP) och knutna till den repressiva apparaten utanför fabrikerna.

Den äkta revolutionen omfattade de förtryckta nationaliteternas rörelse för självbestämmande, de fattiga böndernas kamp för att inrätta bondeshora och kampen bland kvinnor, studenter, soldater och andra skikt för en spridning av de demokratiska rättigheterna.

Det var denna första revolution som hotades av kriget. Den andra ansågs redan av de revolutionära massornas stora majoritet innebära kontrarevolution. Den kunde dra fördel av den irakiska regimens aggression.

Vid tiden för det irakiska anfallet var läget det att man fått såväl omfattande erfarenheter av massmobilisering som av förräderier och angrepp från Khomeinis styrkor. I detta sammanhang var det möjligt att mana till ett återupprättande av från de "islamska" kommittéerna oberoende kommittéer i fabriker och grannskap mot angreppen. Det innebar inte nödvändigtvis ett direkt motstånd mot regimen men det innebar att man vädjade till massornas förståelse för att organisera sig oberoende. De fanns olika taktiska sätt att gå tillväga, men det väsentliga problemet var att undvika att dras in i kommittéer som i själva verket var verktyg för regimens politiska kontroll och förtryck. Detta var nödvändigt eftersom kriget gav förändringar för att stärka förtryckets instrument, sådana som armén och statens beväpnade milis, vilka redan användes mot den iranska revolutionen. För det andra fick man en förändring att öka angreppen mot de förtrycktas och förslavades rörelse i namn av "nationellt försvar" och "nationell enighet". För det tredje hotade kriget att bereda marken för en återkomst av den gamla regimen (via en kupp knuten till militär intervention utifrån).

Anfallet kom i själva verket vid en mycket farlig tidpunkt för den iranska revolutionen. Massorna höll på att bryta med Khomeini, men detta innebar ett tillfälle av eftertanke och splittring, d v s en avmattning av massmobiliseringarna och en viss tveksamhet bland de breda lagren. Besvikelsen med Khomeini hotade att leda till demoralisering.

Efter ockupationen av USA-ambassaden och gisslandramat var Iran f ö internationellt isolerat och utsikterna för ett internationellt ramaskri var mindre. Å ena sidan var Iran diplomatiskt isolerat. Å den andra hade massrörelsen demagogiskt avletts att koncentrera sig på symboliska frågor och känslös anti-amerikanism, vilket ledde till en avsevärd förvirring och till att den iranska revolutionen isolerades från den äkta anti-imperialistiska världsrörelsen.

Anfallet kom efter det att universiteten ockuperats och stängts, d v s efter den nya våg av repression som startades av Khomeinis styrkor våren 1980, sedan massresningarna från hösten 1979 lyckosamt avvänts och ebbat ut. Vid denna tid gav man sig på de vänsterkontor som förblivit öppna och startade en ny massiv kampanj i Kurdistan.

Resningen hade följt på ett nederlag för regimens första försök att åter stabilisera den borgerliga staten genom ett första krig mot det kurdiska folket. Detta krig som igångsattes i full skala i juni 1979 medförde en massiv repressiv kampanj över hela Iran. Det kurdiska folket besegrade Khomeinis styrkor i aug-sept 1979. När distraktionen från ambassadäventyret ebbat ut återupptog regeringen kriget mot kurderna, repressionen och kampanjen för att åter stärka den borgerliga staten.

Slutligen — vid tiden för det irakiska anfallet skakades den iranska armén av konflikter mellan officerare som utbildats och befordrats under den gamla regimen och pasdarerna. Khomeinis revolutionärer.

Irakierna trodde uppenbarligen att man skulle skörda snabba, viktiga segrar och upprätta en bas för Irans höger inom de ”befriade områdena”.

Fråga: För hur stor seger kämpade Irak — för att störta regeringen hel och hållet och upprätta protektorat över de oljeproducerande områdena som historiskt har en arabisk majoritet?

Svar: Det finns dokument som tyder på att det fanns en överenskommelse bland högerkrafterna att etablera en ”provisorisk regering”. Det är möjligt att högern vilseledde Irak vad gällde läget i Iran. De måste ha givit en helt förvrängd bild av det för att någon skulle kunnat tro att regimen kunde störtas på detta sätt. Att störta regeringen militärt från Irak skulle vara ett enormt företag med en lång marsch över öken och berg. Den irakiska regeringen hade knappast övervägt något sådant. USA:s regering varnade Irak för att försöka ta oljefälten och man har faktiskt aldrig under hela kriget på allvar försökt ta eller oskadliggöra dem.

Den irakiska regimen kunde inte, av naturliga skäl, försöka mobilisera i Khuzestan — det skulle ha blivit lika farligt för den som för Khomeini. I själva verket genomförde man en rent militär kampanj och resultatet blev att araberna drevs från sina hem och alienerades. Araberna utsattes också för plundring och illdåd från irakiernas sida.

Å andra sidan förelåg det en verklig fara (där demoraliseringen redan spred sig bland massorna) för att krigets mänskliga och materiella uppoffringar skulle minska massornas motståndsvilja ytterligare och bereda vägen för en än snabbare konsolidering av den borgerliga staten.

Fråga: Vilka politiska följder fick anfallet i Iran?

Svar: Det omedelbara resultatet tycktes bli en bekräftelse på den irakiska synen. De reaktionära officerare som fångslats släpptes för att organisera om Irans armé. En kommitté tillsattes för att förhandla fram en överenskommelse angående den amerikanska gisslanaffären (som fick sitt slut genom avtalet i Alger då Iran överlät mer än hälften av sina utländska tillgångar; detaljerna i detta avtal har aldrig offentliggjorts i Iran). Man började göra trevare internationellt för att få vapen från vem som var villig att sälja (och detta gällde slutligen Israel, varifrån åtminstone två stora försäljningar finns ganska väl dokumenterade).

Strejker hade redan tidigare förbjudits men nu tog man itu med dem med väpnade ingripanden i fabrikena. För att bidra till krigsansträngningarna tvingades arbetare att ”öka produktionen”, vilket ibland innebar upp till 15 timmars arbetsdag och att de fick ge en del av sin lön (i

genomsnitt tre dagar per månad). Arbetare tvingades också godkänna att fabrikena militariserades av beväpnade Islamska Sällskap (som nu hade fina förevändningar för sin reaktionära roll inom fabrikena).

Alla de demokratiska landvinningar soldaterna uppnått togs ifrån dem och en hård, repressiv disciplin återinfördes inom de väpnade styrkorna.

Med kriget som förevändning trappades kampanjen mot det kurdiska folket upp. Regimen hävdade att ”kurderna i grunden tjänar Saddams krigiska syften”. Det Kurdiska Demokratiska Partiet erbjöd i själva verket regeringen ”en pakt” i utbyte mot en gemensam kampanj mot den irakiska armén.

Genomförandet av den nya jordreformen uppsköts tills ”de otrognas styrkor besegrats”. Alla politiska diskussioner förbjöds i skolorna och eleverna mötte nu beväpnade medlemmar ur det Islamska Sällskapet i varje skola. Politiska partier till vänster förbjöds, även Mujahedin, som fått nära två miljoner röster i parlamentsvalen enligt de officiella siffrorna — i verkligheten ännu fler. Som skäl anfördes att de saboterade krigsansträngningarna. I opposition mot detta krävde vi att massorna skulle beväpnas via sina ”shora” (vilket innebar att vi kämpade mot regimen försök att upplösa dessa organisationer) och att de demokratiska grannskapskommittéerna skulle organisera försvarsarbetet och den militära träningen (och därmed kämpade vi mot regeringens politik att använda imamernas kommittéer till att undertrycka massrörelsen på lokal nivå).

Vi uppmanade soldaterna att kontrollera sina opålitliga officerare genom sina ”shora” (d v s att bekämpa regeringens politik vars syfte var att återinföra shahens gamla disciplin i kasernerna).

Trots att revolutionen mattades av och att massorna demoraliserats kunde Iraks anfall frammana en ny våg av massmobiliseringar mot kriget och till revolutionens försvar. Grannskapskommittéer återuppstod och oberoende arbetarkommittéer för försvaret organiserades i många fabriker. Dagen efter krigsutbrottet genomfördes i Teheran spontana massdemonstrationer som krävde att regeringen skulle beväpna folket. (Dessa slogs ned av pasdarerna).

Fråga: Var det realistiskt att tro att spontant bildade grannskaps- och arbetarkommittéer skulle kunna spela en reell roll i motståndet mot en invasion i full skala av en välutrustad armé.

Svar: Krigets avgörande slag har faktiskt vunnits av soldater som varit organiserade oberoende av regimen. Det var slaget vid Khoramshahr då det irakiska ”Blitz”-kriget hejdades. Stadens befolkning, till majoriteten arabisk, tog till vapen och stoppade den irakiska armén i nio dagar. Armén och pasdarerna tog till flykten. Vid den tiden gick rykten om att regeringen avsiktligt dragit bort trupperna för att undvika konfrontation med massorna. Senare släpptes dokument av IRP som bevisar av Bani Sadr givit order om tillbakadragandet som ett led i sin ”konspiration för att krossa den islamska revolutionen”. Detta visar åtminstone att armén fått en order att dra sig tillbaka, även om IRP för egna syften försöker lägga skulden på Bani Sadr.

Massornas känslomhet var så stark att khomeiniregimen själv måste medge att det var nödvändigt att beväpna massorna och mobilisera dem utanför den reguljära armén och pasdarerna. Baseej- (mobiliserings) kommittéer inrättades i många grannskap för att enrollera frivilliga och kanalisera känslorna. Sedan ställdes kommittéerna under pasdarernas kontroll

och användes som kanonmat i självmordsattacker.

Regimen lyckade hålla massmobiliseringarna under kontroll på två sätt. För det första tömdes krigszonen på sin civilbefolkning. Militärbaser inrättades i centrum av tätbefolkade städer. Inga ansträngningar gjordes för att bygga civila skyddsrum. Bristen på matvaror tilläts bestå trots en massiv insats av hela det iranska folket. I Ahwaz placerades basförrådet för ammunition mitt i staden — en natt exploderade det och nästa dag flydde minst en tredjedel av befolkningen. De avfolkade städerna sattes under strikt kontroll av pasdarerna och varje oberoende mobilisering krossades brutalt.

Under krigets första månader avrättades åtminstone tjugo mujahedinanhängare och tolv vänstermän liksom ännu fler araber inom krigszonen såsom varande ”väpnade sabotörer”. I själva verket hade de kämpat mot den irakiska armén. T o m oberoende medicinsk hjälp förbjöds. Läkartält tillhöriga Mujahedin och Fedayin i området anfölls av pasdarerna och personalen fängslades. Dessa grupper hade f ö spelat en nyckelroll i försvaret av Khoramshahr. Det andra skälet till att regeringen lyckades behärska situationen är att stora grupper och partier på vänsterkanten spelade den i händerna. Tudeh och Fedayin (Majoriteteten) anslog en linje som inte avvek från regeringens och krävde att massorna skulle arbeta hårdare, kräva mindre och hjälpa regeringen att organisera sina krigsansträngningar. Mujahedin, som i början krävt oberoende mobiliseringar, släppte på detta krav. De ingick en allians med Bani Sadr som försökte använda kriget för att stärka sin fraktion inom den regerande apparaten (baserad på armén, teknokraterna och en del av prästerskapet) som ett alternativ till IRP. Denna allians krävde att man avstod från oberoende mobiliseringar eftersom Bani Sadr var emot dem. Mujahedin gjorde samma misstag som de som trodde att det var nödvändigt att stödja Khomeini för att bekämpa irakierna.

Bani Sadr försökte ta fasta på de ökande kraven på demokratiska rättigheter, massornas reaktioner mot demagogin och mot mullornas och IRP:s antidemokratiska inställning. Det var dessa känslor som låg till grund för hans överväldigande seger i presidentvalet. Han tycktes representera folkviljan i ett val som var mindre manipulerat än parlamentsvalet då IRP kunde kontrollera röstdeltagandet och se till att folk ställde upp. Presidentvalet var naturligtvis inte särskilt fritt heller, men vid jämförelsen doftade det rosor. Mujahedin som i sin begynnelse varit påverkat av maoism och borgerlig populism beslöt sålunda att Bani Sadr representerade den demokratiska borgerligheten och alltså det demokratiska alternativet. I själva verket var han precis lika fast besluten att trampa ned den grund som, genom den revolutionära krisen i Iran, lagts för en verklig demokrati, nämligen massornas oberoende mobilisering.

Mujahedin använde regeringens angrepp mot dem som en ursäkt för att dra sig ur all inblandning i massmobiliseringarna och slöt helt upp bakom Bani Sadrs lösning (en palatskupp).

Khomeinis regim lyckades gradvis befästa makten genom parlamentet, som dominerades av IRP, genom Pasdaran, som stärkts väsentligt, och genom en IRP-regering. Med sina band till de s k masskommittéerna som nu blivit repressionens verktyg (imam-kommittéerna, ”Rekonstruktionens korståg” Jihad Sazendegi och Baseej) började khomeiniregeringen förbereda sig för en uppgörelse med den s k liberala fraktionen sedan vänstern redan krossats.

Fråga: Vilka följder fick detta för massornas inställning till kriget?

Svar: Från och med nu, ungefär sex månader efter krigsutbrottet, började allt större skikt bland massorna se regeringens krigsansträngningar som en enkel manöver för att befästa makten åt IRP och slå ned revolutionen. Detta innebar inte att man inte ville se Iraks arme

slagen, bara att man insåg att regeringen höll på att krossa massrörelsen och att krigsansträngningen därigenom saboterades, varför de imperialistiska planerna inte bekämpades. Under denna fas var det regeringen som sade att ”den centrala fråga vi står inför är kriget med den otrogne Saddam”. Massorna mobiliserade sig redan i alla större städer för krav på demokrati och på ett program för sociala reformer. Eftersom det saknades en mäktig revolutionär organisation kunde Bani Sadr lätt strypa denna rörelse då han försökte förbättra positionerna för sin egen fraktion inom den härskande klassen.

De följande tre månaderna dominerades av regimens förberedelser för att störta Bani Sadr och att tygla massrörelsen mot förtrycket och för social rättvisa. Under denna period ökade man demagogin kring det ”panislamska” syftet med kriget. Genom massmedia, som stod under total kontroll, trumpetade man ut fantastiskt överdrivna rapporter om massrevolter mot Saddams regim. I många städer började man öppet använda statsapparatusens stärkta makt för att öka förtrycket. Medlemmar ur Mujahedin överfölls och dödades på gatorna. Enbart i norra Iran förekom över hundra kända fall. Utrensningssaktioner mot de militanta i fabriker intensifierades. Enbart i Teheran arresterades eller avskedades över 1 500 arbetare.

Kampanjerna mot det kurdiska folket fick nu proportionen av folk mord — byar bombarderades och befolkningen evakuerades tvångsvis från strategiskt viktiga områden (t ex Saghez och Baneh).

De politiska grupper som vägrat kämpa för massornas oberoende mobilisering och som bidragit till att stärka mullornas förtryck genom att förse dem med en täckmantel från vänster, fann sig nu själva vara tvungna att aktivt bidra till förtrycket. Medlemmar ur Fedayin (Majoriteten) och Tudeh blev inblandade i Islamska Sällskapen som spionerade på militanta arbetare och angav dem för regeringens representanter.

I början av juni 1981 blev det dags för Khomeinis fraktion att göra sitt drag. Bani Sadr som såg åt vilket håll det lutade krävde en folkomröstning så att folket skulle kunna visa vem de stödde, honom eller det IRP-dominerade parlamentet. Däremot uppmanade han inte till massmobiliseringar till stöd för detta. Och så avsattes han snabbt som chef för de väpnade styrkorna och senare som president. Demonstrationer till stöd för Bani Sadr (de hade i huvudsak organiserats av Mujahedin) slogs brutalt ned. En demonstration utanför parlamentsbyggnaden i Teheran besköts med maskingevär; bara vid det tillfället dödades över 170 människor. Man gjorde en snabb affär med arméledningen som ansågs stödja Bani Sadr. Medlemmarna i den omkom i en mystisk flygkrasch några månader senare.

Mujahedin svarade på denna terrorvåg med att ta till den ”väpnade kampens” taktik. I praktiken innebar detta att man mördade enskilda ledare ur regeringen. Man uppmanade inte till mobiliseringar eller strejker trots att man vid denna tid var en massorganisation som kunde skicka ut hundratusentals människor på gatorna i eget namn. Den växande oppositionen mot Khomeini kanaliserades huvudsakligen genom dem. Deras ”väpnade kamp” var i själva verket resultatet av deras politiska linje av klassamarbete. De trodde att om khomeinifraktionen försvagades så skulle vägen öppnas för den ”mer progressiva” liberala fraktionen kom till makten genom att konfrontera armén, och att detta alternativ skulle få massornas stöd. Deras borgerliga vänner i regeringen hade naturligtvis inte godkänt massmobiliseringar och generalstrejker. Denna taktik spelade helt enkelt regeringen i händerna. Massorna blev än mer demoraliserade och avmobiliserades. Förtrycket släpptes loss i vild grymhet. Dagen efter explosionen i IRP:s högkvarter arresterades åtminstone 15 000 människor i Teheran, minst 3 000 av dem var militanta arbetare från fabriker. (En karavan med bussar gick ut från Evin fängelset längs Teheran-Keraj-vägen och stannade vid varje fabrik, där man tog upp arbetare

som angivits av Islamska Sällskapen). Därpå följde avrättningar på gatorna, råder in i husen, utrensningar en gros, massarresteringar och massavrättningar. Under loppet av ett år har mer än 20 000 politiska fångar avrättats i Iran och mer än 60 000 människor hålls fängslade av politiska skäl.

En terror av sådant omfång riktar sig uppenbarligen mot massrörelsen som helhet. Alla oberoende organisationer har upplösts eller drivits under jorden. Revolutionens viktiga landvinningar har gått förlorade. trots segrarna vid fronten har vi inte sett någon ökning av massrörelsen — förtrycket har i själva verket ökat.

Detta är den tragiska bekräftelsen på vår ursprungliga inställning, nämligen att det enda sättet att effektivt försvara revolutionen var att undvika att gå i fällan och avväpnas av fienden här hemma. Det har visat sig finnas risk för att vi vinner kriget och förlorar revolutionen.

När den äkta revolutionen väl hejdats och börjat rulla tillbaka började regimen också dra sig för de egna demagogiska planerna på nationaliseringar och jordreformer. Regimen fullföljde sina krigsansträngningar mot Irak, men blev allt mer chauvinistisk till karaktären, med ständigt uttalade avsikter att införa en ”sant islamsk” regering i Irak. Massorna förväntas stå för notan med mer än 70 000 ungdomars liv, 150 000 stympade och två miljoner flyktingar. De flesta basförnödenheterna är nu ransonerade. Levnadsstandarden har sjunkit med 50% jämfört med nivån under shahens sista år. En stor svart marknad har uppstått, styrd av pasdaran och byråkraterna. Hela landet sörjer sina döda. Segrar som vunnits under sådana omständigheter leder inte till massornas jubel — de tas bara emot med en suck av lättnad och en förhoppning att kriget snart skall ta slut. Inte ens segern vid Khoramshahr hälsades med massdemonstrationer. Den massdemonstration som påbjudits av regeringen i Teheran för att fira segern drog inte till sig fler än 100 000 deltagare, ett jämförelsevis litet antal, med tanke på omständigheterna och samhället. Med en demoraliserad armé och ett förestående nederlag stod Saddam under hård press för att avsluta kriget. Kapitalisterna i Irak hade dessutom nått de mål man satt upp då man startade kriget. Det fanns massor med pengar att göra genom alla de avtal man slöt med väst-imperialistiska intressen (uppskattningsvis handlar de t o m 65 miljarder dollar). Mestadels träder dessa kontrakt i kraft först efter krigsslutet.

Den iranska regeringen insisterar emellertid på att trappa upp kriget och talar om att etablera en islamsk republik i Irak och om en panislamsk revolution över hela området. Det har funnits vissa invändningar mot denna linje då några militära befälhavare talade om att endast gå så långt in i Irak som behövdes för att försäkra sig om att iranska städer inte besköts från irakiska positioner. Imamen själv gjorde slut på denna tvehägsenhet strax efter Israels invasion i Libanon.

Ett stort antal människor anmälde sig som frivilliga för att bege sig till Libanon och försvara palestinierna. Regeringen fruktade att detta skulle rubba de egna reaktionära planerna. Khomeini förklarade att invasionen i Libanon i själva verket var en ”imperialistisk sammansvärjning för att dra uppmärksamheten ifrån de iranska segrarna” i kriget mot Saddam. Han förklarade att ”islams styrkor är beredda att bege sig till Libanon, men bara via Bagdad”. Det är inte svårt att förstå regeringens motiv. Ett slut på kriget kunde medföra ett explosivt läge i Iran. Regnperioden kommer dessutom snart och då blir militära aktioner omöjliga på den södra fronten. Det kalla vädret i bergstrakterna får liknande följder i norr. Så regeringen kan hålla igång ett låtsaskrig i flera månader.

Om kriget tar slut måste flyktingarna återvända till Khuzestan och en ny landsomfattande kampanj för sociala och ekonomiska reformer skulle komma igång. För det andra skulle det

bli svårt för regeringen att rättfärdiga ett bibehållande av de militära verktyg som smitts i detta krig — den enormt uppsvällda pasdarkåren och alla de olika institutionerna. För det tredje räknade den iranska regeringen med en shiitisk revolt i Irak, som knuten till den iranska arméns framryckningar skulle utgöra en bra lösning på alla politiska och sociala problem.

Av dessa skäl har den iranska regimen slagit in på en farlig väg som bara kan leda till större materiella och mänskliga förluster och därför, förr eller senare, till en djupare politisk kris. Det är en utveckling som medför ett ökat hot för att imperialismen skall intervensera i hela regionen, även i Iran. Kriget splittrar sålunda de förtryckta folken i området när det gäller imperialismen. De iranska framryckningarna ses av en överväldigande majoritet av det irakiska folket som ett hot mot det nationella oberoendet, mot framgångarna för den egna nationella revolutionen och det arabiska folkets strävanden. Det stärker den reaktionära baathregimen och rättfärdigar de arabiska regimernas passivitet inför de imperialistiska attackerna mot Libanon.

I ett läge då khomeiniregimen betraktas med besvikelse av en växande majoritet av de iranska massorna kan ett militärt nederlag (som är sannolikt om man förlänger kriget) påskynda en radikal förändring i maktbalansen till förmån för imperialismen och dess mest underdåniga agenter i området.

Den iranska arméns nederlag med därpå följande demoralisering av massorna kan alltså skapa gynnsamma villkor för kapitalismens gamla kontrarevolutionära krafter i Iran. Khomeinis ”islamska” kontrarevolution bereder alltså bara marken för ett slutgiltigt krossande av den iranska revolutionen, vilket skulle medföra att hans egen regim störtades.

Repressionens omfattning (ingen kan förneka att den är massiv) visar på massrörelsens verkliga tillstånd och de verkliga maktförhållandena i landet. Verkliga demokratiska och fackliga rättigheter är resultatet av styrkeförhållanden som är gynnsamma för proletariatet och massorna. De som förväxlar regimens demagogi med en massradikalisering begår misstaget att lämna politiken utanför ekvationen när de beräknar styrkeförhållandena. För att kunna kämpa effektivt måste massorna ha en konkret politisk målsättning och ett ledarskap som verkligen företräder deras intressen. Det finns andra historiska exempel på hur mycket mäktiga massrörelser gått förlorade i brist på dessa avgörande faktorer. I Italien, t ex, organiserade lokala ledare ur kommunistpartiet revolterande massrörelser under kriget i tron att detta var Stalins verkliga linje. När så Moskva vände sig mot dem efter kriget kollapsade de politiskt tillsammans med sina rörelser, trots att de omfattade hundratusentals medvetna revolutionärer.

Jag har beskrivit hur utvecklingen inom massans politiska ledarskap har förvänts och krossats. De som nu, trots överväldigande bevis om motsatsen, hävdar att massrörelsen går framåt blir tvungna att försöka framställa Khomeini och IRP som ett revolutionärt ledarskap, om än ett motsägelsefullt sådant. Det finns en viss logik i detta, men det är politiskt vansinne.

Fråga: Vad borde revolutionärerna göra i detta läge?

Svar: Vi måste kräva ett omedelbart slut på detta krig och föra fram ett program med sociala och ekonomiska krav som motsvarar de förslavade och förtryckta massornas intressen och djupt kända behov.

Vi måste uppmuntra massorna att på alla möjliga sätt bekämpa denna regim av bödlar och bedragare; att återvända till den tradition och erfarenhet av massrörelse som störtade shahen, vilket denna regering på intet sätt står för. Den är rörelsens dödgrävare.

not: Stommen av den kurdiska nationen i Iran är sunnitiskt (en islamsk sekt). Shiiter är gränsfolk, och har i allmänhet ett mera öppet förhållande till den persiska staten och kulturen, eller så är de assimilerade medelklasskikt ur den persiska administrationen.

övers. Pia Börjesson

(ur *International Viewpoint* 16, 1/10 1982)

Gerry Foley är medlem i Fjärde Internationalens ledning.

HKS är en av de organisationer i Iran som stöder Fjärde Internationalen.